

STRIP

SCHRIFT

jaargang 22 nummer 10

GERARD VAN STRAATEN ALEXANDRO JODOROWSKY DIK BROWNE

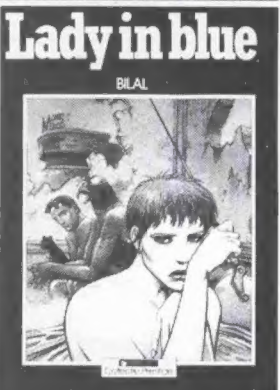
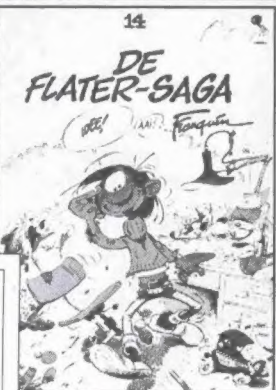
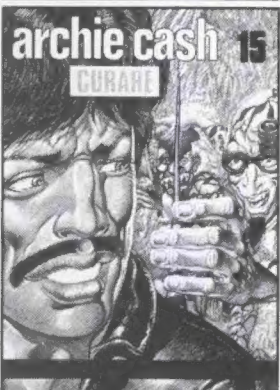
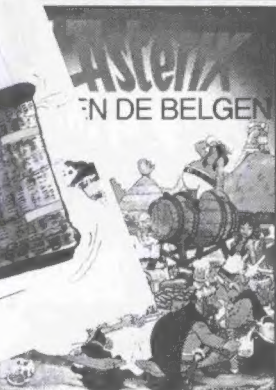
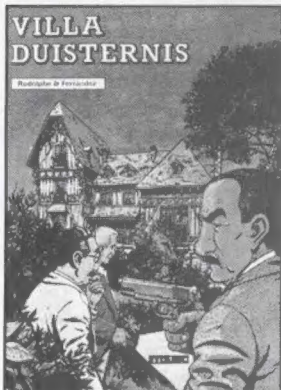
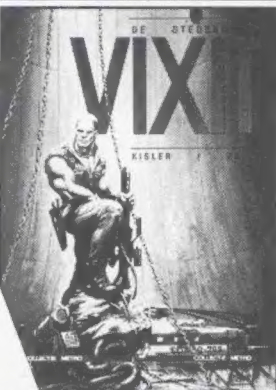
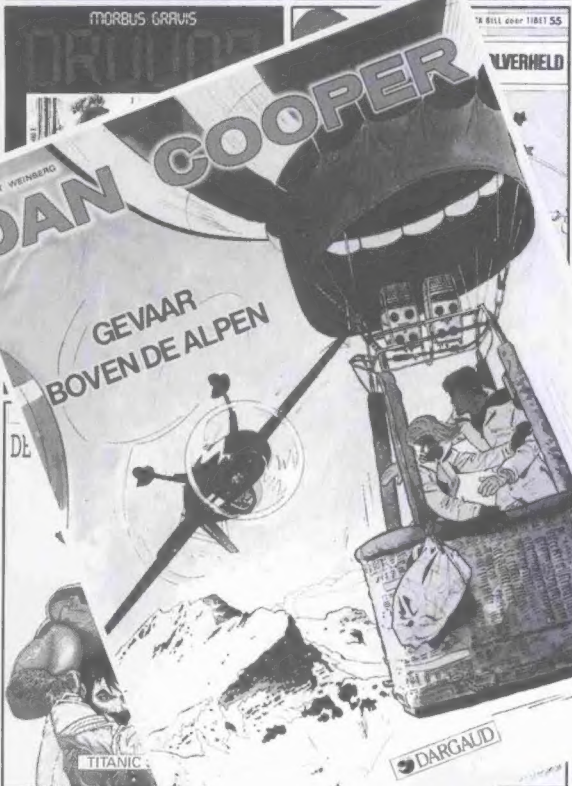
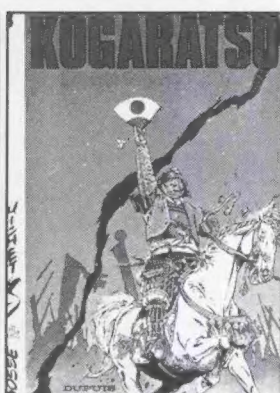
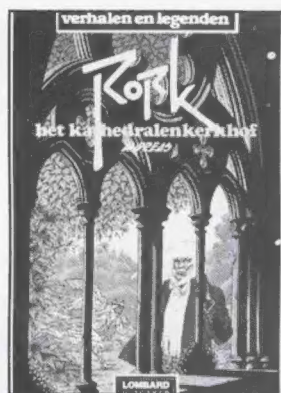
's werelds oudste stripinformatieblad

verschijnt 10 x per jaar

prijs f5,95

Betapress
zorgt er voor
dat uw strips
in de winkels
liggen.

B betapress bv
marketing, import en distributie
van tijdschriften

Jaargang 22 augustus 1989 nummer 10
Verschijnt 10 maal per jaar

Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie

Hans Duncker, Arco van Os, Hans Pols

Medewerkenden

Ger Apeldoorn, Pam de Beer, Ben Bits, Ruud Booms, Peter Dekker, Michel Kempeneers, Michel Nadorp, Will Ross, Koos Schulte, Rich Thomassen, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Rein van Willigen, Gerard van der Wolf

Redactie-adres

Stripschrift
Postbus 9808
1006 AM Amsterdam
Telefoon 020 -15 80 67

Uitgever

Het Stripschap
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon 020 - 85 22 29

Abonnementen

f 52,50 lid-abonnee
f 55,00 donateur-abonnee
Postbank 20 99 48 of
ABN-bank 54 89 74 330
ten name van Het Stripschap,
Amsterdam

Reprorecht

Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertentie

Voor de opgave van advertenties en de tarieven kontakt opnemen met de redactie van Stripschrift

Druk

Drukpartners, Amsterdam

Omslag

Gerard van Straaten

Redactioneel

Wij zullen Wordt Vervolgd missen.

Het verdwijnen van dit maandblad is een verlies voor de strip in Nederland en de manier waarop uitgeverij Casterman het blad heeft stopgezet is zwaar te bekritisseren. Wij denken dat zonder een maandblad als Wordt Vervolgd heel wat tekenars de weg naar het Nederlandse publiek niet of moeilijker gevonden zouden hebben. Het verdwijnen van Wordt Vervolgd is slechts één van de vele rampen op stripgebied van de afgelopen paar jaar. Titanic ging al eerder ter ziele, talloze series werden stopgezet en in ons vorige nummer hebben wij allerlei zaken in verband met de groep Media Participations op een rijtje gezet. Het zijn roerige tijden voor het stripverhaal en soms voelen wij ons oorlogscorrespondenten op een slagveld waar om ons heen de lijken bij bosjes vallen. Alleen de sterken, en helaas zijn dat meestal niet de aardigsten, weten te overleven.

Sombere tijden? Niet helemaal, want behalve slecht nieuws bereiken ons ook regelmatig prettige berichten. Positief is bijvoorbeeld de steun die wij in het afgelopen jaar van u mochten ontvangen. Niet alleen financieel, maar ook met het commentaar tijdens stripdagen en de bijdragen die u ons stuurde, heeft u ons als lezer geholpen om met Stripschrift een gids te zijn in dit typische wereldje. Dit is het laatste nummer van deze jaargang. Wij hopen in de 10 nummers van de volgende jaargang al het slechte - maar hopelijk ook veel goede - nieuws op-nieuw bij u thuis te kunnen brengen.

Inhoud

- 4 **GERARD VAN STRAATEN** Koos Schulte
- 12 **DE KRANT IS KONING** Noël Ummels
- 17 **BITS & PIECES** Ben Bits
- 18 **DIK BROWNE** Ger Apeldoorn
- 24 **ONDERHOUD MET JODOROWSKY** Hans Pols
- 29 **BOEKEN**
- 33 **ACTUALITEITEN**
- 34 **STARS & STRIPS** Michel Nadorp

Op een dag blader ik in *Wordt Vervolgd*, het stripstandaardwerk van de Kousemakers.

Plotseling blijft mijn blik rusten op de naam Gerard van Straaten. Ik lees wat er aan informatie in het kolommetje staat. Eerlijk gezegd komen de strips me niet bijster bekend voor. *Rex Rijvers? Stuurman Steven?*

Maar bij de strip *Bert en Bettie Brinta* begint het bij mij te dagen. Had ik als kind in de vijftiger jaren niet trouw dagelijks mijn granen-ontbijt Brinta genoten? Was ik toen niet in het bezit gekomen van het eerste deeltje, geschreven door A.D. Hildebrand? Meerdere deeltjes heb ik nooit gehad. Waarschijnlijk was mijn eettempo te traag om alle deeltjes uit die serie te sparen!

Dan zie ik bij de kolom *kinderboeken* een heel arsenaal klinkende namen staan. Ik besluit bij mijn eigen verzameling te neuzen en kom ze vrijwel allemaal tegen, de boeken met illustraties of omslagen van Gerard van Straaten, de oudere broer van *Vader en Zoon*-tekenaar Peter van Straaten: **Pietje Bell, Dik Trom, Swiebertje, Afkes Tiental, Paddeltje, Draadje, Heintje, Koentje, Sietse en Hielke van de Kameleon...**

Noem maar op!

Mijn besluit staat vast. Ik wil graag weten wat deze tekenaar nu écht op strip- en illustratiegebied heeft gemaakt. Na enig speurwerk kom ik erachter dat de tekenaar in Oeken woont, een dorpje in de buurt van Apeldoorn. Wanneer ik telefonisch een afspraak maak, hoor ik een warme stem, de stem van iemand die bereid is enthousiast te vertellen over zijn leven. We maken een afspraak voor een interview. Ik probeer me de teke-

Interview met Ge

Net als meneer Jetses...

door
KOOS SCHULTE

naar voor te stellen, jong, oud?

Wanneer ik enkele weken later aan de voordeur sta van een rustieke Veluwe boerderij komt een sportief, jong ogend iemand mij tegemoet. 'De koffie staat klaar!'

Zo heb ik me Gerard van Straaten helemaal niet voorgesteld! Zal zijn werk ook totaal verschillen van hetgeen ik van hem ken?

Nadat ik ook met zijn vrouw kennis gemaakt heb, wordt er gepraat... Haast een dag lang! Eén van de eerste boekwerken, die ik onder ogen krijg is *De horizon zeilde mee dag na dag*, geschreven door Herman Kansen met prachtig plaatwerk van Gerard van Straaten. Als ik dat zie word ik stil. Het zou deze dag niet de laatste keer zijn dat ik stil werd...

Hopelijk spreekt de titel van het interview voor zich: Net als meneer Jetses...

rard van Straaten

Van wie heb je de gave dat je zo goed kunt tekenen?

Die vraag wordt mij wel meer gesteld. Van mijn vader! Toen ik zo'n 8 à 10 jaar oud was, tekende mijn vader voor mij een reddingsloep met een lage horizon. Het tekenen van zo'n boot, schuin van voren, drie kwart van voren, is moeilijk. Iemand die geen feeling heeft voor schepen of perspectief komt er nooit uit. Op die leeftijd kreeg ik inzicht hoe je zo'n schip perspectivisch met een goede zeeg moest tekenen. Dit was in Arnhem, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht. Mijn vader besprak systematisch illustraties uit boeken en tijdschriften met mij; hij maakte mij dan onder meer attent op fouten.

Je had een aantal broers...

We waren met z'n vijven thuis. Ik was de

tweede. Mijn oudste broer Herman heeft een technische knobbel. Hij wist veel af van motoren en electriciteit en kon als jongen geweldig omgaan met Meccano. Uit een soort rivaliteit dacht ik bij mezelf: 'Daar hoef ik niet aan te beginnen. Laat ik me maar op het tekenen werpen.' Op de lagere school was ik altijd de beste van de klas in het tekenen. In de eerste klas zei de juffrouw al: 'Jij wordt net als meneer Jetses!' Ik weet nog dat ik schetsboeken vol tekende met allemaal soldaten, indianen en gevechten. Dat ik zo goed kon tekenen had ook zijn schaduwzijde: ik spande me niet of nauwelijks in voor de overige vakken. Eigenlijk was het naar school gaan, behalve dan het vak tekenen, een wanhoop voor mij! Toch ben ik met pijn en moeite op de H.B.S. beland. Ook hier was tekenen weer mijn beste onderdeel. Ik heb dan ook vijf jaar over drie klassen ge-

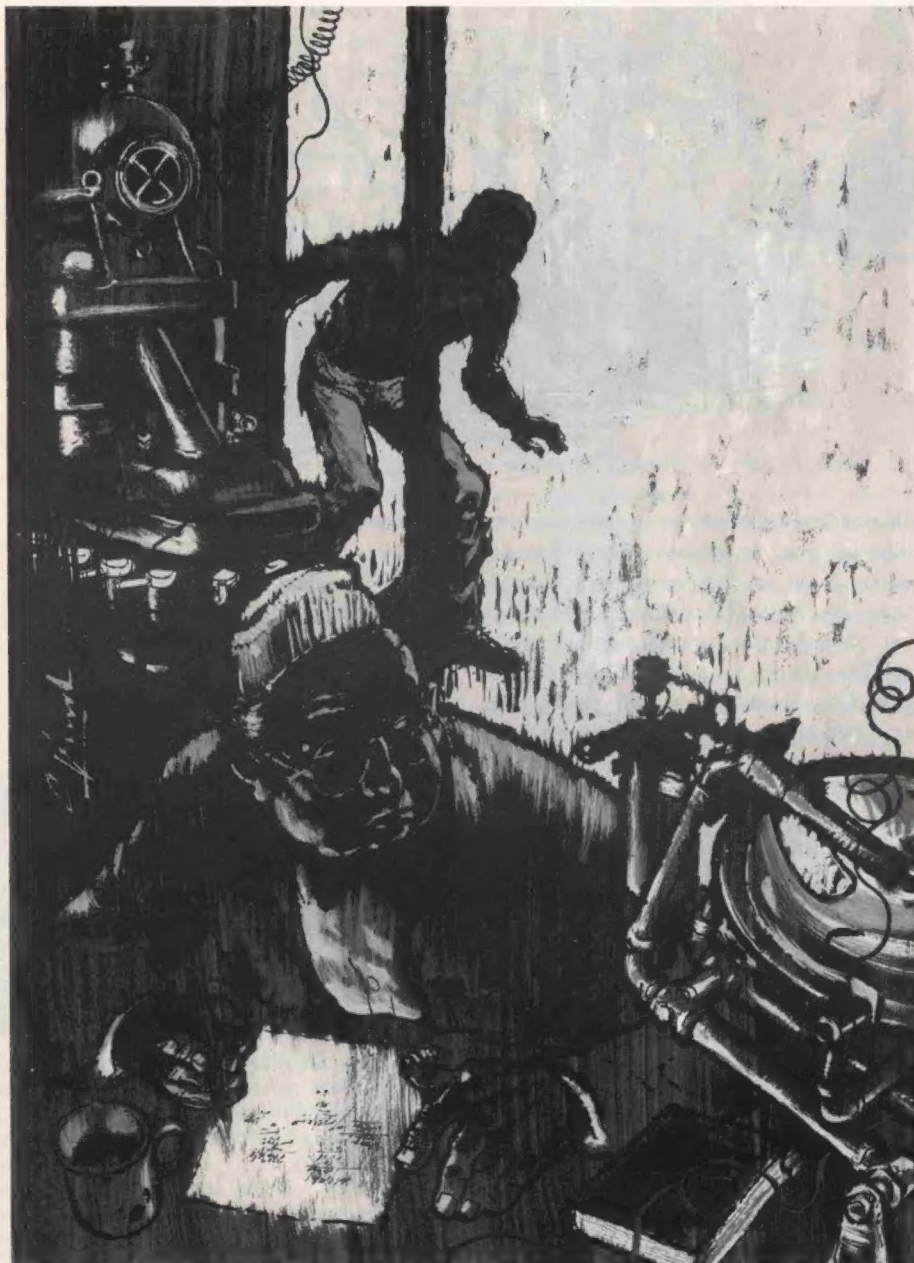

Zelfportret, januari 1989

daan, want ik wilde niet leren. Ik had maar interesse voor twee dingen: de natuur en tekenen.

Ook de zee heeft mij altijd gefascineerd. Ik weet nog dat mijn broer Rob op een dag de strip *Bulletje en Boonestaak* kreeg. Ik kon die strip als jongetje van een jaar of tien niet waarderen. Het was mij te karikaturaal. Op die leeftijd heb ik opnieuw verhalen van *Bulletje en Boonestaak* gemaakt. Ik noemde de jongens Wim en Gijs. Ik tekende de schepen en wolken zo echt mogelijk, waarbij ik zorgvuldig *Het gulden boek der zee* raadpleegde, een boek wat ik ooit eens van mijn opa had gekregen. Later kreeg ik, omdat ik zo van beesten hield, boeken van ene Johnson. Het was een Amerikaans echtpaar wat voor de oorlog safari-reizen maakte in Afrika. Hun foto's vond ik destijds heel fantastisch, omdat haast niemand dat toen deed. Als je die foto's vergelijkt met wat ze nu maken, stelde het heel weinig voor, maar ik was er diep van onder de indruk. Dus maakte ik een soort strip: *De expeditie naar de binnenlanden van Afrika*. De hoofdpersonen waren de broers Van Straaten: Herman, Rob en ik! Toen ik bij de padvinderij zat, heb ik ook veel mogen tekenen: affiches, wandschilderingen, geïllustreerde verslagen van kampementen en noem maar op.

Als jongen heb ik weinig gelezen. Wel weet ik dat ik dol was op de bijlage van *Panorama*: *Sjors*. Op de achterkant stond *Prins Valiant*. Wij vochten daar om! Dat vonden we zo iets fantastisch! En het is nog fantastisch! Mijn grootvader stuurde mij altijd de avonturen van *Mickey Mouse* toe, uit de Telegraaf. Daar waren we ook 'weg' van. En natuurlijk was ik

'Pedro de Candia', een dagstrip. Dat was beulswerk!

erg onder de indruk van de *Bruintje Beer*-boeken van mijn jongere broer Rob. Het fantastische, de ridders, valluiken, ontvoeringen en dergelijke, spraken mij erg aan. Dit alles is van invloed geweest op mijn latere werk.

Je zei dat je als kind eigenlijk weinig las...

Ik ben pas veel gaan lezen in de bezettingstijd. Terwijl de luchtlanding rond Arnhem aan de gang was, zat ik in de tuin boeken te lezen van mijn ouders.

Hoe is het je verder vergaan op de H.B.S.?

Ik had een tekenleraar, *Pietje Maandag*, die altijd beweerde dat hij mij geen les kon geven: 'Jij kan alles!' Hij gaf me wel leuke opdrachten, waar ik veel aan heb gehad. Hij liet mij bijvoorbeeld een plaat maken met daarop allemaal bekende gezegden en spreekwoorden, terwijl de anderen potten en pannen moesten tekenen. Of hij liet me verschillende streken van ons land in een bepaald jaargetijde tekenen. Omdat ik verder op de H.B.S. zulke matige resultaten boekte, heeft mijn moeder uiteindelijk de knoop doorgehakt. Zo belandde ik op de Kunstnijverheidsschool. Ik had daar al op vrije zaterdagmiddagen getekend bij Valk, dus ik kende de sfeer. Ik kwam daar in 1942 als achttienjarige. Eerst had ik een algemeen jaar. Tegen de kerstvakantie kreeg ik te horen dat ik zo goed was en uitgesproken illustratief, dat ik dit jaar niet vol hoefde te maken. Ik mocht meteen naar de illustratief-klas. Op deze school ging het van een leien dakje. Ook bleek dat ik wel kon tekenen, maar dat ik behalve van de leraren ook van de medestudenten, die reeds verder waren, ontzettend veel kon leren! Toen de hongerwinter in 1944 aanbrak, werd Arnhem geëvacueerd. De school lag al een jaar plat. Een jaar lang kreeg ik geen les! Bij de evacuatie zijn we tenslotte terechtgekomen in de bossen van Loenen. In het voorjaar van 1945 had ik zo'n vreselijke honger dat ik buiten Loenen boerderijen ben gaan tekenen. Ruilhandel en kopen was er nauwelijks bij, omdat deze boeren zelf niet veel meer hadden. Toch gelukte het me de crayon-tekeningen te ruilen tegen wat eten, zodat er een soort sneeuwbal-

effect ontstond: de ene boer zag de tekening bij de andere enzovoort. Ik weet dat er boeren zijn uit Loenen, die nu nog ergens een tekening hebben hangen, welke ik tijdens de hongerwinter heb gemaakt.

Na de oorlog was de school nog lange tijd gesloten. Onderling hebben de leerlingen toen een modelclub opgericht. Nadat de school weer was gaan draaien, heb ik in 1947

met goed gevolg eindexamen gedaan. In datzelfde jaar voer de walvisvaarder Willem Barentsz uit. Ik vond dat zo'n sensatie dat ik mee wilde. Helaas lukte dat niet. Ik besloot toen om in Amsterdam naar werk uit te kijken. Eerst ben ik naar Marten Toonder gegaan. Dat was bijna een baan geworden, maar net in die tijd meldde zich Ben van Voorn, de man die enkele jaren geleden de prachtige achtergronden voor de Bommelfilm heeft gemaakt. Het werk wat hij bij zich had, was waarschijnlijk meer de stijl van Toonder, zodat hij de baan kreeg. Uiteindelijk belandde ik bij reclamebureau Pätz op het Rokin. Die wilden mij graag als figuurtekenaar hebben, omdat ik naturalistische figuren kon tekenen. Daar werkte reeds Pim van Boxsel, waar ik ontzettend veel van heb geleerd. Deze tekenaar zou in later jaren veel feuilletons voor Margriet en Revue illustreren. In het voorjaar van 1948 ben ik met mijn vrouw, we waren pas getrouwd, in een woonboot tegen een landje in Aalsmeer aan de kleine poel van de Westeinder gaan wonen. Dat vonden we het einde! Met een

stoomtreintje reed ik dan van Aalsmeer naar Amsterdam. Van de Haarlemmermeer fietste ik dan door de stad naar Toonder, die aan het Koningsplein zat. Ik had daar namelijk weer gesolliciteerd en was nu aangenomen. In die tijd zat overal de groei in, dus ook in de Toonderstudio's. Toonder gaf mij bovendien de kans om 's avonds strips te tekenen. Ik kreeg dan een tientje per strip. Het moest echter niet te hard waaien, omdat het

drijvende woonhuisje dan zoveel windoptaters kreeg, dat tekenen haast onmogelijk was. Via een andere tekenaar kwam ik in contact met bureau Bauduin, waar freelance-tekenaars gevraagd werden. Opdrachten voor dat bureau moest ik 's avonds of in de weekeinden maken. In 1950 verhuisden we naar Hilversum. In 1951 heb ik Toon-

Stuurman Steven was op dreef: 't ene verhaal volgde op 't andere en als een klit hingen zijn toehoorders en z'n Sterling-sigaret aan z'n lippen.

„'t Volgende sterke staaltje van strategie haalde ik eens uit in de

Pacific. oceaen, kust va buiten o zoals ste Plotselin wat daa

'Stuurman Steven', een reclamestrip voor shag: 'S'

der gevraagd of ik halve weken mocht werken, om de rest van de week voor mezelf te werken. Dat vond hij goed, zodat ik daarna maar drie dagen per week bij Toonder werkte. In de jaren bij Toonder heb ik een aantal strips gemaakt en ontzettend veel illustratiwerk gedaan voor bijvoorbeeld het Tom Poes Weekblad. Als free-lancer kreeg ik in 1951 mijn eerste opdracht van uitgeverij Kluitman. Ik meen dat Patava de hollenjongen het eerste kinderboek was, wat ik voor hen illustreerde. Vlak daarop werd mij gevraagd illustraties te maken bij een boek van H. de Roos: *De Kameleon*, een boek wat eerder geïllustreerd was door Pol Dom. Dat er sedertdien zo'n zestig deeltjes *Kameleon* zouden volgen plus honderden andere kinderboeken, kon ik toen nog niet voorzien. Van Toonder kreeg ik op een gegeven moment de opdracht om ± 50 achtergronden te maken voor een animatie-film, het Chinese sprookje *De Gouden Vis*. Ik kreeg de opdracht me te bekwamen in de Chinese stijl van schilderen. Zo ontdekte ik dat als ik mijn tekenpapier van tevoren met schuurpapier behandelde en daar later met verdunde inkt overheen penseelde, de structuur van de kras weer terugkwam, zodat het zijde-effect ontstond. Deze opdracht wilde ik maken als free-lance-tekenaar, dus ging ik bij Toonder weg, nadat we een bedrag hadden vastgesteld wat iedere achtergrond zou moeten kosten. Nadat ik reeds een stuk of zes achtergronden van ± 50 bij 60 centimeter had geschilderd, kreeg ik van Marten Toonder te horen dat hij in Amsterdam een 'echte' Chinese schilder had ontmoet, die 'als Chinees' de achtergronden beter zou kunnen maken dan 'die Van Straaten'. Zo ben ik toch eigenlijk op een sneue manier die grote opdracht kwijt geraakt. Gelukkig kreeg ik vlak daarna van Fibo-beeldonderwijs een grote opdracht om dia-illustraties te maken voor het onderwijs. Ook herinner ik me dat ik in dezelfde tijd feuilletons heb mogen illustreren voor de Libelle. De romantiek droop eraf, maar het werk is later nog weer doorverkocht naar het buitenland.

Wat was je eerste strip?

Rex Rijvers was mijn eerste (tekst-)strip. Hij

Uit: 'De schippers van de Kameleon'

werd in 1948 geplaatst in Het Vrije Volk. Een jaar later tekende ik voor De Tijd de ballonstrip *Pedro de Candia*. Ik herinner me nog hoe ik heb zitten zwoegen op de spierbunfels in deze strip. Wanneer ik het nu bekijk, vind ik het beslist niet geweldig! Ik zat in het genre van de naturalistische strip. De grote voorbeelden voor mij waren Hal Foster (Prins Valiant) en Hans Kresse (Eric de Noorman). Daar kon ik niet aan tippen.

Trouwens, het maken van een dagstrip lag me niet zo; het is beulswerk!

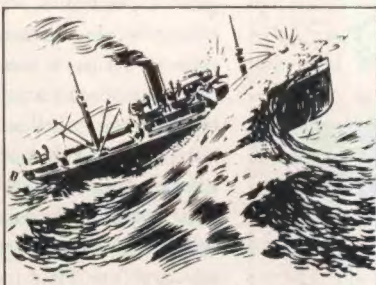
Je hebt voor het Tom Poes Weekblad ook nog de weekstrip Marco Polo gemaakt.

Daar zeg je zoiets. Die strip werd door Cees van de Weert getekend. Dat was de studiochef van Marten Toonder. Toen die met deze strip stopte moest ik hem overnemen.

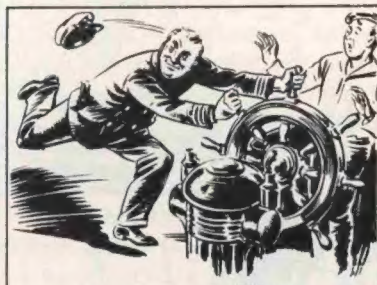

Ve voeren midden op de
wat 'n 1085 km uit de
an Queensland. Ik stond
de stuurhut te staren en
teels 'n Sterling te draaien.
ing komt er een zeebeving,
ar wel meer voorkomt en

Stap Sterling'

voor ik goed en wel begrijp wat
er gebeurt neemt een huizenhoge
golf ons schip op, slaat mij neer
en neemt m'n pakje Sterling mee
op z'n hoge, natte schuimige rug.
Op slag was de zee weer kalm
en ik zag die grote golf met 'n

reuze gang naar 't Westen ver-
dwijnen. Maar... geen 2 minuten
later komt die gannef van 'n golf
weer, teruggekaatst door de kust
van Chili, en ik zie m'n kans,
spring in de stuurhut, neem 't roer
over, draai als de bliksem bij en

precies op dezelfde plaats plons
die golf over ons schip en met
één greep heb ik m'n pakje
Sterling weer te pakken en
dat was me alles waard, want
je weet
„ik Sta op Sterling“.

Heb je nog contact met mensen uit je Toonder-tijd?

Eigenlijk onderhoud ik alleen nog contact met **Ton Beek**.

In de vijftiger jaren heb je veel reclamestrips gemaakt...

Als free-lancer pakte je zulke opdrachten maar wat graag aan. Een reclamestrip voor shag, die ik me nog goed herinner, was *Stuurman Steven*. Het was een stripje van vier pagina's met een klein avontuur: 'Sta op Sterling!' In landelijke dagblad-advertenties konden de lezers zijn avonturen volgen. Maar ook voor beschuit en schoenen, 'Mister Robinson en de jacht op de linker schoen', heb ik reclamestrips getekend. Voor Brinta-ontbijt heb ik maar liefst zes deeltjes *Bert en Bettie Brinta* getekend. Ik herinner me nog dat de tekst voor deze boekjes geschreven werd door de schrijver van *Bolke de Beer*: A.D. Hildebrand, een schrijver waar ik jaren voor geïllustreerd heb. (Leesverhalen in *Tom Poes Weekblad*, *Robs Vrienden* en veel kinderboeken.) Weet je trouwens dat ik ooit strips heb gemaakt voor de katholieke mis-sie? 'Avonturen van een Ashanti-jongen'. Dit was voor mij letterlijk een gouden tijd. In

Cover 'Ping', 2e jaargang nummer 1

1957 kon ik zelfs een auto kopen om zo naar en van Amsterdam te reizen. Aan het eind van de vijftiger jaren nam het illustreren van kinderboeken een steeds belangrijker plaats in. Toen ik twintig jaar geleden naar Oeken verhuisde, heb ik vrijwel alle boeken weggegeven aan de kinderafdeling van het ziekenhuis. Kwalitatief vind ik mijn illustratiewerk van de afgelopen twintig jaar beter dan daarvoor. Momenteel werk ik veel met O.I.-inkt en pen, in de vijftiger en zestiger jaren veel met O.I.-inkt en penseel, wat niet alleen een ander effect had, maar ook sneller werkte.

Toch ben je in de zestiger jaren weer strips gaan maken...

Op een dag tipte Harry Baljet mij, dat de RABO-bank een blad wilde uitgeven voor de jeugd. Ik heb toen een opzet voor deze jeugdkrant gemaakt en ben van start gegaan. Later heb ik Harry er wel bijgehaald, omdat ik een tekstschrijver wilde hebben voor de strips. Ik kende hem van het reclamebureau Smit, waar hij art-director was. Hoewel Harry briljante ideeën had, verviel hij op het laatst in herhalingen. De verhalen werden steeds slechter. Toen het blad *Ping* voor mij een obsessie dreigde te worden, ben ik ermee gestopt. Toch heb ik twaalf jaar lang (van 1967 tot 1978) een boterham gehad (mede) dankzij dit blad.

De hoofdstrip in dit blad was *Ping*...

Ik had eerst een ander idee; het blad moest *Piko* heten en zou onder meer over een

'Ping li Ping', de hoofdstrip uit 'Ping'

ekster gaan. Daar was men het bij de bank niet mee eens. Stel je voor: een ekster is immers een vogel die gapt! Dat past niet bij een bank! Toen kwam Harry op het idee het blad Ping te noemen. 'Ping' is geld, maar kan ook dienen als naam voor een Chineesje. Zo werd Ping Li Ping de hoofdstrip van het blad. Toen ik bij het blad wegging, heeft Harry het nog enkele jaren voortgezet.

Voor dit blad werkte je onder je eigen naam en onder het pseudoniem Sidoan. Waarom eigenlijk?

Ik had bij dit blad nog een pseudoniem: **Man-nus**. Voor het blad tekende ik namelijk het omslag, de Chinese strip *Ping Li Ping*, de ruimtevaartstrip *SP-3* en de cowboystrip *Buffalo Kid*. Als nu overal Gerard onder stond... Ik probeerde wel allerlei stijlen in het blad te verwerken. Ooit heb ik trouwens nog een ander pseudoniem gebruikt, namelijk toen ik voor de Libelle illustreerde: *Bianca*. Ik vond die naam echt passen bij dit tijdschrift.

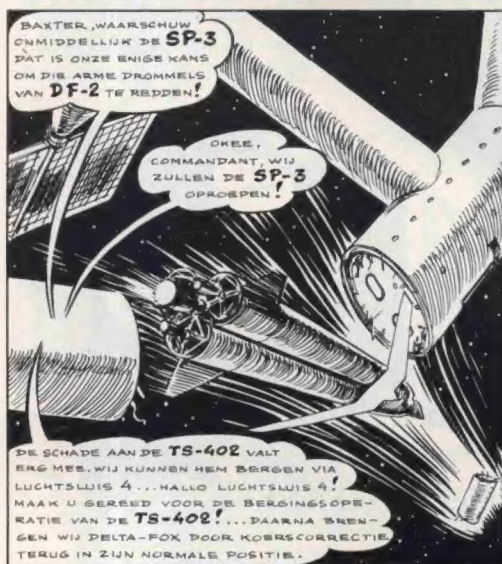
Enkele jaren geleden verschenen er bij uitgeverij Kluitman Jopie Slim en Dikkie Bigmans-verhalen. Voor de oorlog was dit een legendarische stripreeks. Hoe stond je tegenover de 'revival' van dit olijke tweetal?

Op een dag werd ik door Kluitman bericht, dat ze de auteursrechten bezaten van één van de oudste 'Hollandse' strips. 'Jongen, we gaan het maken...!' In eerste instantie dacht ik dat ze misschien plannen hadden om iets met *Bulletje en Boonestaak* te doen, want die strip ligt me erg na aan het hart. Ik dacht nog één moment: 'Als het maar niet Jopie Slim en Dikkie Bigmans is', maar helaas, daar dacht de uitgever wel aan... De oude verhaaltjes werden herschreven, de opzet werd iets anders en er werden steunkleuren toegevoegd. Er zijn een aantal deeltjes verschenen, maar de reeks is ondertussen gestopt. Ik denk dat de verkoop niet zo geweldig liep.

In je leven heb je ontzettend veel mensen getekend...

Eigenlijk ben ik een a-sociale figuur. Ik houd niet van mensen, maar ik ben wel steeds met hen bezig. Wij, de Van Straatens, hebben veel minderwaardigheidscomplexen. We kunnen moeilijk communiceren en moeilijk overwicht hebben op andere mensen. Zo kan ik bijvoorbeeld iemand niet aan het werk zetten. Als-ie het uit zichzelf niet doet, dan doet-ie het maar niet! Wanneer je daarentegen mensen kunt tekenen in alle standen die je maar wilt en in alle situaties dan heb je macht. Die figuren kun je immers net laten doen wat je maar wilt... Is het niet zalig? Je kunt ze mooi maken, lelijk, je kunt ze laten lachen, huilen, rennen, noem maar op. Dat is de reden dat ik inderdaad graag mensen teken.

In 1982 verscheen je succesvolle zeilstrip

Alleen rond de wereld. Zou je iets over het ontstaan daarvan kunnen vertellen?

Het fascineerde mij dat er weer een zeiler terug kwam van een reis rond de aarde: Eilco Kasemier had in zijn ééntje twee jaar lang de zeeën getrotseerd op zijn twaalf meter lange jacht: *Bylgia*. Zo'n reis is eigenlijk pure zelfmoord. Hoe heeft de mens het lef en de capaciteit, dat hij zoiets aandurft. De navigatie, de eenzaamheid... Dit fascineerde me geweldig. Alles zou ik er van willen weten, want ik als 'bangerik' zou zoiets nooit in mijn hoofd halen. Ik zou deze gebeurtenis willen 'vangen' in een getekend verhaal. Op mijn manier wilde ik eens een reisverslag maken, waarin je niet alleen alles zou kunnen lezen, maar ook alles zou kunnen zien. Wat gaat er bijvoorbeeld aan boord kapot, hoe repareren ze het. Ik hoopte ooit een keer de kans te krijgen een verslag van zo'n barre tocht te tekenen, waar je wél alles ziet, waar je de spanning voelt. Zo was ik maar wat blij dat ik samen met zeiler Eilco Kasemier de serie rond de *Bylgia* voor de Waterkampioen heb mogen maken.

Alles in dit boek is zo precies getekend.

Ruimtevaartstrip 'SP-3' (ook Ping)

Heb je veel gebruik gemaakt van fotografie?

Ik kreeg dia's van Eilco. Die zijn me erg tot steun geweest. Ik beheers het tekenen zodanig, dat ik de 'mankementen' van een foto doorzie. Op een foto of een dia worden de fotografische verkortingen wel geaccepteerd, maar op een tekening niet. Als op een foto een vooruitstekende voet heel groot wordt, kan dat soms leuk zijn, maar vaak past het niet in een tekening. Je moet zo'n lichaamsdeel dan kunnen verkleinen. Wanneer je dat als tekenaar niet kunt, blijft het een rottekening. Je kunt dan ook in één oogopslag zien, dat een tekenaar een foto klakkeloos heeft overgenomen.

Had je veelvuldig overleg met Eilco Kasemier?

Voor iedere twee pagina's ging ik naar hem toe, dus iedere veertien dagen was ik daar. Hij deed verslag uit zijn journaal, ik maakte notities en liet hem schetsen zien. Steeds was hij enthousiast.

In Alleen rond de wereld komt een Toonder-achtig figuurtje voor...

Kasemier had zijn schip vernoemd naar de Noorse godin van de Westenwind. In het verhaal bedacht ik Bylgi, als afleiding van Bylgia. Ik liet het figuurtje fungeren als Kasemiers 'betere ik', als zijn beschermengel. Toen ik Eilco de schetsen van Bylgi liet zien, dacht ik: 'Dat wordt niets. Hier is Kasemier veel te nuchter voor!' Wonder boven wonder was hij het met me eens, dat het figuurtje het verslag zou kunnen verlevendigen. Toen ik de zeiler de schets liet zien van pagina 33, waarin Bylgi voor het eerst optreedt en hem moed insprekt voor de moeilijke doorvaart door de Torresstraat was hij super-enthousiast.

Is deze strip alleen in ons land verschenen?

De strip heeft ook in Duitsland in het blad *Yacht* gedraaid, omdat met name de zeiltechnische informatie werd gewaardeerd. Ik herinner me dat er bij de redactie van dat blad negatieve reacties van lezers binnenkwamen. Sommige lezers vonden dat het blad ge-

degradeerd was tot een soort Donald Duck. 'Moeten we in ons blad nu ook al 'comics' lezen?' De redactie was in rep en roer. Nu gingen de meeste aanmerkingen over de 'sex', die in het verhaal verwerkt zou zijn. Wel had ik met Kasemier de afspraak dat een verhaal over 'een boot, een man en de zee' op den duur erg melig zou zijn en dat er van tijd tot tijd best eens een mooie vrouw afgebeeld mocht worden. Het klinkt vreemd, maar de Duitsers pruimden dat niet! Alle platen met vrouwen erop werden uit het blad gewipt. Wel werden die pagina's op een eigenzinnige manier door een Duitse journalist bewerkt, waarbij men dan fragmenten van de gewraakte pagina's weer aan het geheel toevoegde. Halverwege het verhaal werd de publicatie gestopt. Er werd een enquête gehouden onder de lezers: 'Als jullie willen dat het verhaal doorgaat, moet je ons dat kenbaar maken, zodat we na de zomervakantie de strip kunnen vervolgen'. Er kwam toen een lawine van brieven binnen; 85% zei: 'Doorgaan'. Eén reactie kan ik

me nog goed herinneren: 'Herr Von Straaten ist der Albrecht Dürer der Seefahrt'. De serie is dus voortgezet. Uiteindelijk is het volledige boek in het Duits uitgegeven. Momenteel wordt er gewerkt aan een Franse uitgave.

Je tekent graag schepen, wind en water...

Water fascineert mij steeds weer. Ooit ben ik instructeur geweest bij een Friese zeilschool. Zo heb ik onder andere de Friese wateren en het IJsselmeer bevaren. Via via ben ik bij *De Eendracht* terechtgekomen en heb zo als kwartiermeester onvergetelijke zeereizen mogen meemaken. Voor uitgeverij Kluitman heeft schrijver **Henk van Delden** een reis beschreven en heb ik het illustratiewerk verzorgd (het jeugdboek *De Eendracht onder vol zeil*). Momenteel houd ik me bezig met het schilderen in olieverf van roemruchte zeilschepen. Ik schilder de dozen op groot formaat. De schepen, die ik schilder, laat ik zien op de plaats waar ze thuis horen: op open water! De kijker moet kunnen zien dat er gevaren wordt, dat een schip leeft...

Hoe betitel jij jezelf: illustrator, striptekenaar, ontwerper, kunstenaar...?

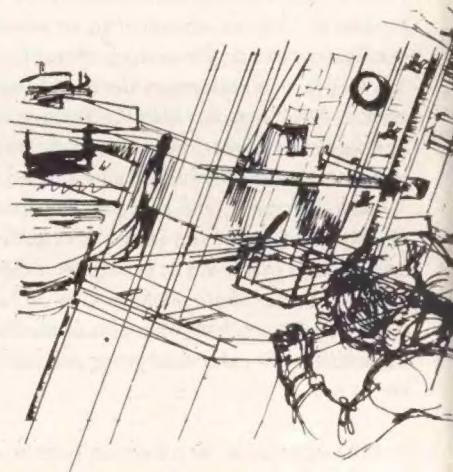
Natuurlijk ben ik kunstenaar. Je moet het maar kunnen! Ik geef toe dat ik zeer commercieel geweest ben; het is allemaal toegepaste kunst wat ik doe en geen vrije kunst, maar laten we het niet over moderne kunst hebben, want daar heb ik een aparte mening over... Ik ben een alleskunner. Ik heb emblemen, decoraties en strips gemaakt. Ik kan verder goed uit de voeten met letters. Mijn parool is: 'Op tijd inleveren en bruikbaar!' Niet iedere tekenaar heeft dat in zijn leven waar kunnen maken.

De jeugdboekenreeks *De Kameleon* is in zijn geheel door jou geïllustreerd. Wordt je vaak geassocieerd met die reeks?

De mensen weten vaak niet wat ik allemaal heb gedaan en als ze dan eens iets aardigs willen zeggen is het: 'Dit is de tekenaar van de *Kameleon*-serie'. Ik vind dat echt leuk. Waarom niet? Het is toch een brok van mijn leven geweest?

'Alleen rond de wereld', pag. 33: eerste optreden Bylgi

Kortgeleden stond er in Donald Duck een stripbewerking van het klassieke kinderboek van Chris van Abkoude: Krui-
meltje, getekend door Dick Matena. Als
het een succes is, zullen er misschien
meer beroemde Nederlandse kinder-
boeken verstript worden. Hoe kijk jij als
(kinderboeken-)illustrator én als stripte-
kenaar tegen een dergelijke bewerking
aan?

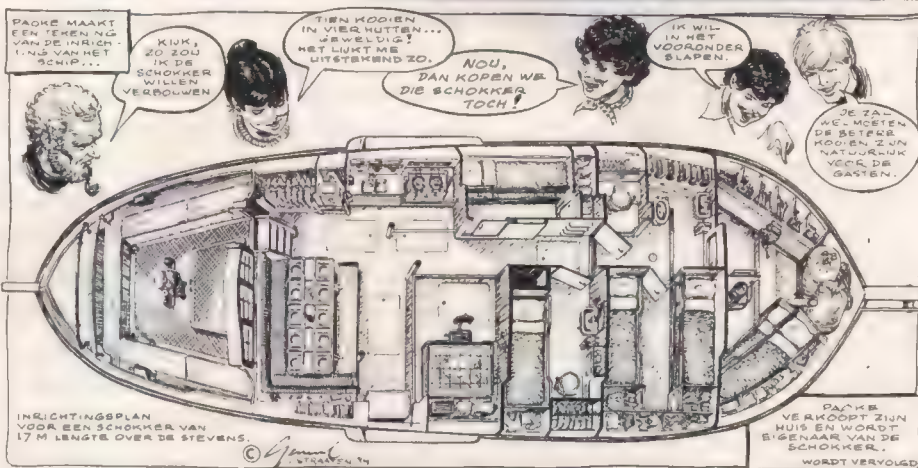
Ik zie het al voor me, dat ik bijvoorbeeld de
Kameleon-boeken zou gaan verstrippen...
Als een boek verstript wordt, kun je zo'n
boek niet meer verkopen! Zodra je buiten
een bepaalde reeks zo iets zou gaan doen,
maak je de serie kapot. Nu is het wel zo, dat
Krui-meltje een op zichzelf staand boek is. Ik
geloof dat de uitgever niet blij zal zijn wan-
neer men óf een boek uit de Pietje Bell-serie
óf een boek uit de Dik Trom-reeks zal be-
werken tot strip. Maar dat is een zaak waar
de uitgever zich maar om moet bekomme-
ren. (Pas na het interview werd bekend dat
Dick Matena zich zou gaan bezighouden met
een bewerking van Dik Trom. Volgens Ma-
tena zal daarna toevalligerwijs óók Pietje
Bell aan de beurt komen. Red.)

Ik zou trouwens geen nieuwe strip meer wil-
len maken...voor geen goud! Bovendien ben
ik nog met een aantal stripprojekten bezig.
Voor de Waterkampioen heb ik nog steeds
een strip op stapel staan, die heet *Rondje At-
lantic*. In dit verhaal volg ik **Jacobus Kuyt**
met zijn Noorse Loodsjöl, die in de jaren
1937-'38 de wereldzeeën bevaren heeft. Dit
authentieke verhaal heb ik destijds niet afge-
maakt, omdat ik de voorkeur gaf aan de
meer actuele Bylgia-strip. Dan ligt er nog
een strip waar ik eigenlijk alles in gelegd heb,
wat ik maar kon, een strip die nooit is vol-
tooid: *Die 'goeie' ouwe tijd*. De strip speelt
zich af in het jaar 1910 in de Veluwezoom.
Door omstandigheden vinden twee broers
onderdak in de bossen vlakbij de oude
schaapherder Tinus. Door hun kennis van de
streek, hun slimheid en hun jeugdige over-
moed weten ze in de bossen te leven en uit
handen te blijven van jachtopzieners en kod-
debeiers. Eveneens komt er in het verhaal
baron Von der Pfalz voor, de bewoner van
het kasteel Reuversborch. Door zijn feodale

4 DOOR BEZUINIGINGEN IS
PAOKE DE VRIES ZIJN BAAN
KWijt BIJ DE SCHEEPSWERF WAAR
HIJ JARENLANG HEEST GEWERKT.
ONTMOEDIGD KOMT HIJ THUIS...

De schokker TADORNA

Nog een zeilstrip: 'De schokker Tadorna'

instelling lijden de pachtboeren en zijn werk-
nemers onder zijn uitbuiting. Dan breken de
crisis-jaren aan...

Ik heb geprobeerd dit verhaal zo veel moge-
lijk in de stijl van Cornelis Jetses te maken...
Om financiële redenen is deze strip noch af-
gemaakt, noch geplaatst!

Dan is er nog een derde strip, genaamd: *De
schokker Tadorna*. Enkele jaren geleden is
mijn dochter met een straattheater langs het
IJsselmeer getrokken. Aldus heb ik me laten
inspireren tot deze strip. In het verhaal raakt
Paoke de Vries zijn baan kwijt bij een
scheepswerf, waar hij jarenlang heeft ge-
werkt. In overleg met zijn gezin besluit hij
weer te gaan varen. Hij verkoopt zijn huis en
koopt een oude loodsschokker, die hij zo
verbouwt dat hij er met zijn gezin op kan wo-
nen en er mee kan charteren. Natuurlijk zijn
avonturen niet van de lucht...

**Zo te horen hoeft je je bepaald niet te ver-
velen. Toch ben je op 17 april j.l. 65 gewor-
den. Ga je beroepshalve nog door?**

Ik ga door met het uitvoeren van opdrach-
ten, die ik léuk vind. Verder hoop ik dat ik
nog veel opdrachten krijg om olieverfschild-
derijen te maken van schepen, datgene wat
me zo dierbaar is...

Nadat ik zowat een dag met deze kunstenaar
opgetrokken heb en zijn loopbaan van a tot z
heb doorgenomen, breekt het ogenblik van ver-
trek aan. De beeldvorming, die ik van deze il-
lustrator had, bleek niet juist de zijn. Ik was niet
alleen bij een kundig illustrator op bezoek ge-
weest, maar bij een all round artist, die het il-
lustratieve, figuratieve, tot in de toppen van zijn
vingers beheerst.

Gerard van Straaten: Dat je nog maar veel van je
mag laten horen én...laten zien!

De **KRANT** is koni

Nico Noordermeer is, zoals zo velen onder ons, begonnen als een rasechte stripliefhebber, 'of -fanaat, zo je wilt'. Zijn hobby deed hem begin jaren '70 belanden bij het blad Stripschrift, waarvoor hij ondermeer biografieën van Hans G. Kresse, Gerrit Stapel en Piet Wijn schreef.

Na de periode Stripschrift richtte Noordermeer uitgeverij de Lijn op die een vijftigtal stripalbums publiceerde. Maar de malaise in de albumverkoop was ook bij Noordermeers uitgeverij pijnlijk voelbaar. Op zoek naar nieuwe mogelijkheden zag hij zijn kans schoon om in de groeiende behoefte aan Nederlandse en Vlaamse krantestrips te voorzien. Dit was het begin van een bedrijfje, nu zo'n drie, vier jaar geleden, dat enig in zijn soort is in Nederland en België. 'De romantiek van het striplezen is er sindsdien afgegaan, het is voor mij geen liefhebberij meer. Ik lees alleen nog strips voor mijn werk en daardoor bekijk ik ze door andere, zakelijke ogen. Neemt niet weg, dat ik mijn werk en het daarmee gepaard gaande striplezen bijzonder aantrekkelijk vind', aldus Nico Noordermeer.

In de vijftiger jaren voerden met name de Toonderstudio's een actief beleid op het gebied van krantestrips in ons land. Men publiceerde succesvolle series als *Tom Poes*, *Eric de Noorman* en *Otto van Irtin* in diverse kranten. Maar in het volgende decennium werd de vaderlandse strip in het nauw gedreven door de grote stroom spotgoedkope, Amerikaanse producten. Voor een strook van bijvoorbeeld Batman hoefde men slechts rond de tien gulden neer te tellen. De kranteredacties toonden

weinig interesse voor het beeldverhaal, behandelden het veelal als het stiefkind van hun blad en vonden het zodoende al lang best toen bleek, dat de lezers nog veel plezier beleefden aan al die import ook. Sinds enkele jaren vindt er echter opnieuw een ommekeer plaats die gunstig uit valt voor de makers van krantestrips uit Nederland en België. Hun producten lijken meer toegesneden op de behoefte van de lezer dan de Amerikaanse comics en de 'krantejongens' beschouwen het nu als een

extra service aan hun lezers om eigen strips te publiceren waarover de concurrent niet beschikt. Met enige trots, in schril contrast met de denigrerende houding die men vroeger ten opzichte van het beeldverhaal placht aan te nemen, presenteert men vandaag de dag steeds Nederlandse en eventueel Vlaamse wordende strippagina's, waarop in het beste geval een speciaal voor de eigen krant vervaardigde strip niet ontbreekt. Naar het voorbeeld van enige grote, Ame-

ng

rikaanse concerns, die onder meer hun tenten opgeslagen hebben in Parijs, bemiddelt Nico Noordermeer nu, zij het op ietwat bescheidener schaal, tussen de stripmakers en de kranten. Ofschoon zijn klantenkring zich alleen maar uitbreidt, is van een doorslaand succes geen sprake. Het vinden van 'personeel' is voor Noordermeer niet het grootste probleem, hoewel realistische tekenaars niet voor het opschrijven liggen. Vaak kijkt hij uit naar een bepaald genre en zoekt daar dan de juiste mensen voor. Zo stemt hij, waar nodig, zijn aanbod af op de wat specifiekere vraag waaraan hij niet met zijn bestaande strippakket kan beantwoorden. Een voorbeeld hiervan is **Gerrit Stapel** die uit de doeken doet hoe het contact tot stand kwam: 'Nico Noordermeer kende ik al van de periode, dat hij voor Stripschrift werkte en hij een biografie over mij schreef. Dat is zo'n tien jaar geleden. We praatten uitgebreid over strips en bleken het over veel zaken met elkaar eens. Op een gegeven moment zocht Nico iemand om een geheel nieuwe strip voor de *Leeuwarder Courant* te maken en zo kwam hij bij mij. Nico timmert aardig aan de weg en heeft intussen contacten gelegd met andere

kranten in ons land en in België voor publicatie van mijn strips. Maar jammer genoeg is daar tot nu toe nog niets concreets uitgerold. Vroeger heb ik veel strips gemaakt die via de Toonderstudio's in kranten werden geplaatst, zoals *Student Tijlloos* en *Floris*. Ook heb ik op eigen houtje de strip *Huon de Neveling* in het Belgische dagblad *Het Laatste Nieuws* gepubliceerd.' Het komt evenwel ook geregeld voor, dat tekenaars of scenaristen bij Noordermeer aankloppen met het verzoek voor hen de zware strijd om publicatieruimte te leveren. Eén van hen is **Willem Ritsier**: 'Ik was overal aan het informeren naar een betrouwbare agent, omdat ik het te druk kreeg met mijn stripwerk. Toen hoorde ik, dat Nico op dat gebied bezig was. Ik weet niet of Nico voor mij meer publicatieruimte heeft gecreëerd dan ik zelf had kunnen doen, maar hij neemt me veel werk uit handen en komt bovendien bij kranten, waarvan ik het bestaan niet eens vermoedde. Een voorbeeld is de Janssenspers met zijn huis-aan-huisbladen, waar mijn strip Gaibaai in gepubliceerd

door NOËL UMMELS

wordt.' Noordermeer: 'Het is voor de stripmakers een verlichting, dat ik voor hen het uiterst tijdrovende en bewerkelijke probleem dat het vinden van een plekje in een krant vormt, probeer op te lossen. Ik kan natuurlijk niet garanderen, dat ik slaag, maar het feit, dat ik met een omvangrijk en gevarieerd pakket strips op de redacties verschijn, is voor hen interessanter dan wanneer een eenling op de propfen komt met enkele eigengemaakte strips onder de arm. Intussen kan de stripmaker zich volledig toewijden op zijn werk.' Nog steeds opereert Noordermeer onder de vlag van uitgeverij *de Lijn*. Tekenaars en tekstschrijvers die krantestrips maken hebben het al moeilijk genoeg. Volgens Noordermeer moeten zij tegenwoordig van zeer goeden huize komen, daar er veel concurrentie is en men hoge eisen stelt aan de kwaliteit. Vroeger kon een stripmaker nog volop in een leerproces verwickeld zijn en mocht hij de nodige steekjes laten vallen, terwijl hij reeds in kranten publi-

ceerde. Dat is er niet meer bij en reken maar, aldus Noordermeer, 'dat met name het tekenen voor een dagblad echte slavenarbeid is.' **Gerrit Stapel**, oude rot in het vak, denkt er net zo over: 'Een groot verschil tussen het werken voor een strippblad of een krant is, dat je in het eerste geval wel eens een pagina niet op tijd kan inleveren. Dan strijkt men je lankmoedig over de bol en wordt er wel wat geregeld. Maar bij een dagblad wordt er van je verwacht, dat je je stipt aan de deadline houdt, dag in - dag uit. Zoiets moet je volgens mij jong leren. Toen ik 25 was, maakte ik politieke prenten voor Het Parool en Het Vrije Volk en in die periode is me het krantetempo wel bijgebracht! Voor zo'n prent kreeg je precies 2 ½ uur! Hoewel sommigen er anders over denken, zie ik overigens verder geen verschil tussen het maken van een strip voor een strip- of dagblad. Ik ben mij er althans niet bewust van, dat ik rekening zou houden met het feit, dat een krantepubliek minder bekend is met het medium dan de lezers van een blad dat louter aan het beeldverhaal is gewijd.'

Wordt Nico Noordermeer door stripmakers nog wel eens om zijn diensten verzocht, de krantemakers staan zich zeker niet bij hem op de stoep te verdringen. Ter kennismaking levert hij bij zijn beoogde 'slachtoffers' een presentatiemap af, waarin men voorbeelden aantreft van de ongeveer vijftientig strips die hij in zijn bestand heeft. Bij elke strip staat bovendien een korte biografie van de betreffende auteur(s). Onder hen trouwens niet alleen Nederlanders, maar ook een Deen en een grote schare Belgen, waaronder beroemdheden als **Willy Vandersteen** en **Kamagurka**. De laatste is present met de strip *Cowboy Henk* die getekend wordt door **Herr Seele**. Deze melige cowboy-strip, die zich overal afspeelt, maar zelden op de prairie, wordt momenteel gepubliceerd in muziekkrant *Oor*. De aanwezigheid van de eerste is te danken aan het samenwerkingsverband dat Nico Noordermeer is aangegaan met uitgeverij *Standaard*. Strips als *De Geuzen*, *Robert en Bertrand*, *De Rode Ridder*, maar ook kassakraker *Suske en Wiske* zijn hiervan het gevolg. Aan deze strip verdient Noordermeer echter geen cent, daar hij al voor de samenwerking in de diverse kranten gepubliceerd werd. **Jos**

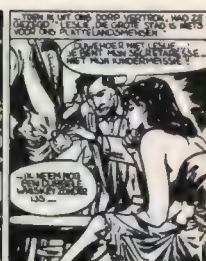

'Cowboy Henk' van Kamagurka/Herr Seele

Wauters van *Standaard* verzorgt verder de contacten en de hopelijk daaruit voortvloeiende contracten met de Belgische kranten. 'Een groot verschil tussen Nederland en België is, dat men hier over het algemeen één strook van een strip per dag wenst te plaatsen, terwijl bij onze zuiderburen de voorkeur uit gaat naar twee stroken per dag,' betoogt Noordermeer.

'Door de samenwerking met *Standaard* en het grote aanbod, dat mijn uitgeverij de Lijn aan strips heeft opgebouwd, zijn Jos en ik in staat de nogal uiteenlopende vraag voor het grootste deel te dekken.' Ofschoon de interesse voor de diverse strips verschilt, is bij de kranten een gemeenschappelijke tendens te bespeuren. Men wil ontspanning voor een zo breed mogelijk publiek en is niet uit op artistieke hoogstandjes. Welke krant nu bijvoorbeeld voor welke strip zou kiezen, kan Noordermeer niet zeggen, maar van het NRC Handelsblad, duidelijk een krant van standing, kan hij wel vertellen, dat men zijn aanbod aldaar maar niks vond. Het zal interessant zijn te zien, voor welke strip dit dagblad zal kiezen als men eindelijk onder ogen ziet, dat *Tom Poes* niet meer is.

In de meeste gevallen volgt een tijdje na de bezorging van de presentatiemap een gesprek met enkele verantwoordelijken van de krant om te bekijken of men plaats wil vrijmaken voor een nieuwe strip of eventueel series wil vervangen. Het is de start van 'een traag en moeizaam proces. Dat men meer ruimte ter beschikking stelt om door onze strips opgevuld te worden, kan je meestal vergeten. En het vervangen van reeds aanwezige strips door iets nieuws betekent voor een krant een groot risico. Nu *Linke Loetje* uit *De Volkskrant* is verdwenen, stromen de brieven van teleurgestelde lezers binnen die zeggen, dat ze die strip ja-

'Leslie Cain' van Minck Oosterveer

renlang met veel plezier gelezen hebben. Een nieuwe strip heeft er wel een jaar voor nodig eer de lezer eraan gewend is en men hem begint te waarderen.' Tot zijn spijt, stond Nico Noordermeer een week te laat bij *De Volkskrant* op de stoep. De keuze voor de nieuwe strip *Taco Zip* was reeds gemaakt.

Bij de kranten overheerst de vraag naar stopcomics. 'Maar het is uiteraard het mooiste, als een krant enkele daarvan combineert met een realistisch, doorlopend verhaal.' In betere tijden verkoopt Noordermeer een paar strips in de maand,

maar het komt ook voor dat hij een jaar lang niets verkoopt. Noordermeer: 'Het bedrag kan echter verschillen al naar gelang het budget van de krant die een strip van ons wil kopen. Sommige bladen willen evenwel voor een dubbeltje op de eerste rang zitten en menen met een bedrag van honderdvijftig gulden maar liefst aan vier stroken te komen. Dan moeten ze toch bij de Amerikaanse strips zijn, waar wij niettemin de concurrentieslag steeds beter mee aan kunnen. De genoemde, groeiende belangstelling voor het Nederlandse en Vlaamse product ligt daaraan ten grondslag. *Ritstier* zegt hierover: 'Ik geloof wel, dat de dagbladen over het algemeen wat zorgvuldiger met het beeldverhaal omgaan. Veel hangt af van de mensen die er rondlopen. Er zijn er nog steeds die geen verstand van strips hebben en zich er ook niet voor interesseren en dat merk je natuurlijk aan het beleid bij zo'n krant. Maar je ziet van de andere kant ook steeds vaker, dat kranten mensen in dienst hebben die goed in strips thuis zijn en ze serieus wensen te nemen. Zij pakken het stripbeleid grondig aan en zorgen vaak zelfs voor de hele stripbijlages.'

De prijs voor een beeldverhaal, dat exclusief voor een krant gemaakt wordt, kan oplopen tot zo'n honderdvijftig gulden per strook. 'Dat is een redelijk bedrag', vindt Nico Noordermeer, 'van minder kan een stripmaker niet leven.' De vraag naar deze exclusieve strips zegt hij makkelijk te kunnen beantwoorden. Kranten kunnen speciaal een strip laten vervaardigen die volledig is afgestemd op hun eisen. Noor-

Een van de belangrijkste wapenfeiten: 'Okke Okkinga'

'Kraaienhove' van Willy Lohmann

dermeer zoekt voor hen de mensen die bereid zijn hun artistieke bijoorbeeld te wijden aan een strip, die zich afspeelt in de streek waar de krant verspreid wordt. Volgens hem komt deze vorm steeds vaker voor. Maar er zijn natuurlijk ook bedrijven die hun producten in een strip aanprezen willen zien. Hoewel het gevaar bestaat, hoeft dit zeker niet per definitie krampachtige, louter omwille van de commercie tot stand gekomen strips op te leveren. **Gerrit Stapel** schiep voor de Leeuwarder Courant **Okke Okkinga**, een voortreffelijk getekende strip met als decor de strijd tussen de Schieringers en de Vetkopers in de vijftiende eeuw. De strip speelt in Friesland en er wordt - hoe kan het ook anders - Fries in gesproken. Noordermeer over **Okke Okkinga**: 'Het plan was een realistische strip te maken en die kon moeilijk in het heden geplaatst worden. De Friezen zouden immers maar al te goed weten, dat bepaalde gebeurtenissen niet in hun omgeving hadden plaatsgevonden. Door voor een historisch beeldverhaal te kiezen, gebaseerd op waar gebeurde feiten uit de Friese geschiedenis, kon dit probleem omzeild worden en was Gerrit Stapel een stuk vrijer in het bedenken van verhalen.' Het zal Gerrit Stapel verheugen, dat Noordermeer er intussen in geslaagd is **Okke Okkinga** aan de Belgische krant **Het Volk** te verkopen. Voor de Leeuwarder Courant is dit geen bezwaar, daar deze publicatie ver buiten haar verspreidingsgebied plaatsvindt.

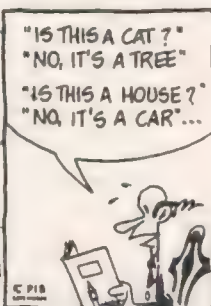
De productie van de strip **Okke Okkinga** noemt Nico Noordermeer één van de belangrijkste wapenfeiten van zijn nog prille organisatie. Verder noemt hij in dit verband de wekelijkse publicatie van twee pagina's **Bessy Natuurkommando** in kleur. Noordermeer: 'Strips in kleur zul je in de dagbladen steeds vaker aantreffen, men is überhaupt geneigd de kranten meer en meer in kleur uit te voeren. Bij **Het Vrije Volk**, waar **Bessy Natuurkommando** in staat, is de druk voortreffelijk en het is

prettig te constateren, dat ons bedrijf al in zo'n vroeg stadium een kleurenstrip publiceert.' Ook de deal, die hij gesloten heeft met **Janssenpers**, waaronder enkele zondagse huis-aan-huisbladen ressorteren, beschouwt Nico Noordermeer een zake-lijk hoogtepunt. Zij publiceren in een oplage van een slordige 600.000 stuks, de grootste die Noordermeer tot nu toe in de wacht heeft gesleept, een viertal strips: **Excellentie** van de **Deen Carsten Graa- baek**, waarin de doorsnee Westerse democratie op milde wijze, zonder anti-democratisch te worden, geparodieerd

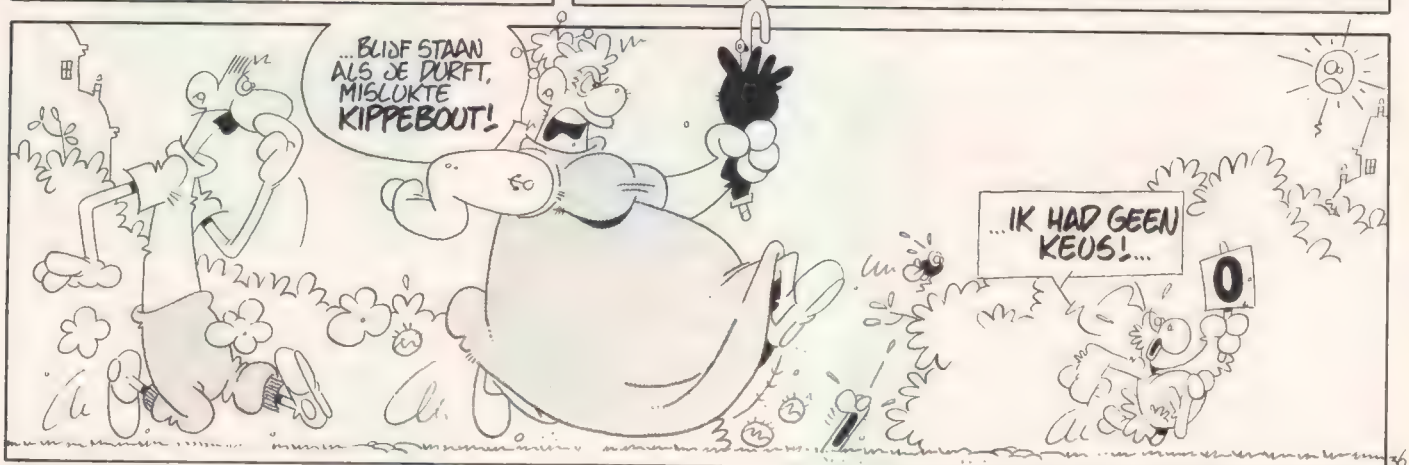
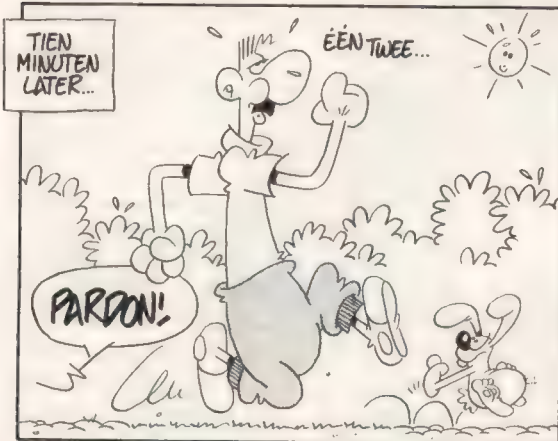
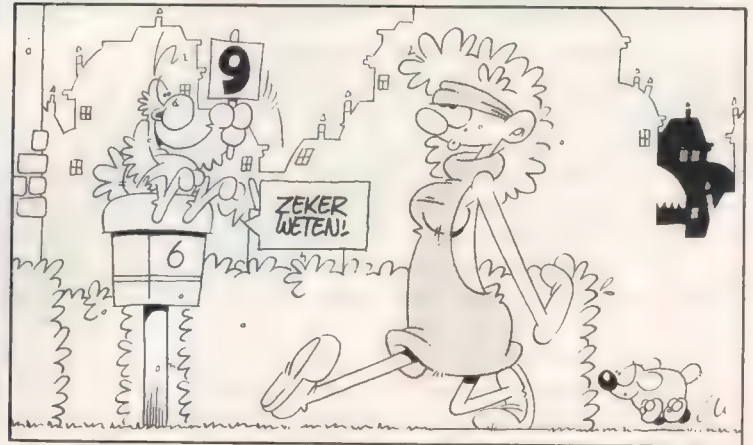
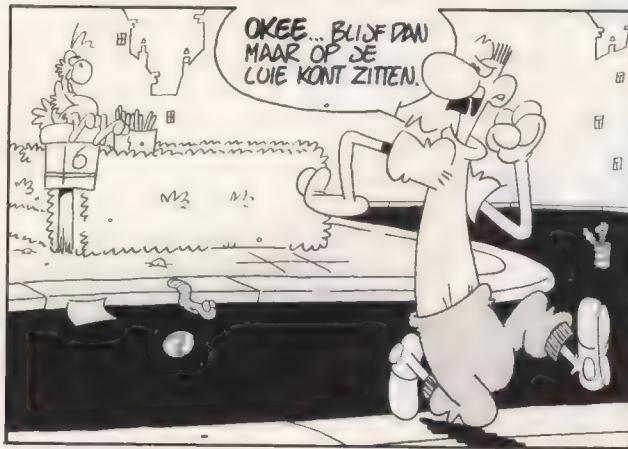
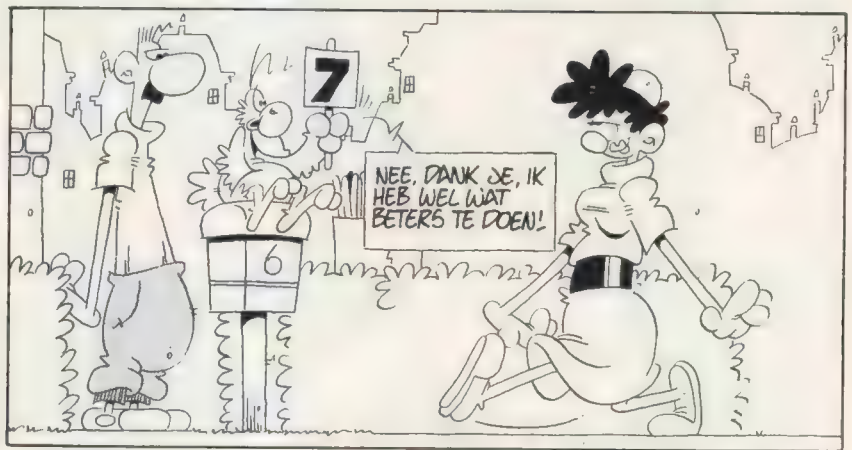
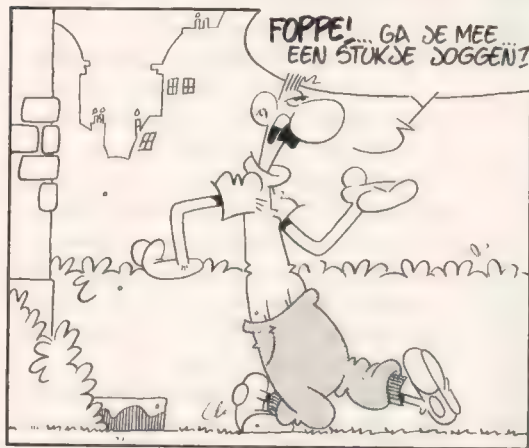
wordt. **Biebel** van de hand van de Belg **Marc Legendre (Ikke)**. Een in ons land al wat bekendere strip met een bijdehante kleuter in de hoofdrol. **Cactus en Co**; samen met zijn decortekenaar **Jef Wellens** verzorgt Legendre tevens deze stopcomic. De eerste tekent de 'avonturen' van de cactus en zijn maatjes de worm, de vis en het zonnetje en de tweede is verantwoordelijk voor het bedenken van het wel en wee van dit curieuze gezelschap. En tot slot verschijnt elke week in de bladen van de Janssenpers **Gaibaai**, over de eigenzinnige en eigengereide papegaai **Foppe Meyer**, een creatie van **Willem Ritstier**.

Dat de nieuwe strips **Schanulleke** (het lap- penpopje van Wiske is een eigen leven gaan leiden op tekst van **Patty Klein** en getekend door **Eric De Rop**) en **Kastar** (al- weer door **Ikke** en alweer over een piep- jong ventje) geïntroduceerd zijn in enkele Belgische kranten, voegt Noordermeer haastig toe aan het rijtje grootste succes- sen van het bedrijf tot op heden, om aan te tonen dat collega **Jos Wauters** ook niet stil heeft gezeten. 'Trouwens', drukt hij mij op het hart, 'naar belangrijke afspraken, waar veel op het spel staat en eventueel knopen worden doorgehakt, gaan **Jos** en **ik** zoveel mogelijk samen.'

Het spreekt voor zich, dat **Suske** en **Wiske** en de diverse andere Vlaamse beeldverha- len uit Noordermeers en Wauters' bestand bij de Standaard uitgeverij in albumvorm

'Excellentie' van Carsten Graaabaek; de westerse democratie geparodieerd

'Gaibaai' van Willem Ritsier

© Ritsier 81

uitgebracht zullen worden. Noordermeer sluit echter niet uit, dat verschillende Nederlandse strips op den duur ook als boek zullen verschijnen bij uitgeverij de Lijn. Veel zal afhangen van het succes van de strips *Gaibaai*, *Bartje*, *Harry Lipwitts* (alle van **Ritstier**), *Okke Okkinga* (**Stapel**, *Begoniastraat 13* (**Egmond**)), *Kraaienhove*, *Marco Silvester*, *Praatjes* (alle van **Lohmann**) en *Leslie Cain* (**Minc Oosterveer**). Bij Uitgeverij Standaard verschijnt in ieder geval in september van dit jaar het eerste kleuren-album van *Gaibaai*.

'Nee, het is zeker niet zo, dat de Standaard Uitgeverij (Jos Wauters) en ik het gat in de markt opvullen, maar dat neemt niet weg, dat wij meer en meer kranten tot onze klantenkring mogen rekenen. Het is nog nooit voorgekomen, dat een krant de publicatie van één van onze strips staakte. Zo komt het, dat we op dit moment in totaal 16½ pagina per week publiceren en dat is maar liefst de helft van een stripblad!' Nico Noordermeer constateert dit met gepaste trots, in de wetenschap dat het met deze stripbladen al geruime tijd slecht gaat. Hij betreurt het dat bladen als *Titanic* en *Wordt Vervolgd* het niet hebben gered, maar denkt tevens dat dit nog maar het topje van de ijsberg is. 'Met ons gaat het redelijk, maar het móét nog beter.'

Vers van de pers!

- **Robert en Bertrand** beleven binnenkort een avontuur in de Jordaan tijdens de palingoproer (eind vorige eeuw). Het album verschijnt in november.

Na dit Amsterdamse avontuur zullen de twee vagebonden een avontuur beleven in Groningen (dit zal worden voorgepubliceerd in Het Nieuwsblad van het Noorden), waarna ze via Franeker zullen terugkeren naar Vlaanderen.

- In het *Vrije Volk* verschijnt vanaf januari '90 een verhaal van **Bessy Natuurcommando**, dat zich afspeelt in Rotterdam en omstreken. Wekelijks zullen in de zaterdag-editie twee pagina's in kleur worden afgedrukt.

- **Biebel** gaat vanaf augustus met een twee-pagina-gagstrip verschijnen in het twee-wekelijkse blad *Horeca Entree*.

- Er bestaat een kans dat **Jerom** gaat helpen met de bouw van de Spoortunnel in Rotterdam. Er zullen aan dit feit waarschijnlijk twee albums worden gewijd.

- **Okke Okkinga** is verkocht aan *Het Volk in België*. De mogelijkheid is aanwezig dat van deze strip in Nederland een kleuren-album zal verschijnen.

- Van **Uco Egmond** wordt sinds medio juni de strip **Pazzop!** gepubliceerd in *De Autogids* (oplage: 1,1 miljoen).

Bits & Pieces

KRANTEKOP

Men ruime een krantekop in. In de NRC, pagina drie. 'Jonge advocaten lezen strips' spettert je tegemoet. Blijkt de Jonge Balie in Amsterdam naar eer en geweten een enquête over vrijetijdsbesteding te hebben ingevuld. Ze lezen strips. Althans 41% van de jeugdig pleitende confrères. Je proeft het in zo'n kop. Je voelt het. Dit kan echt niet. De bloem der natie leest strips. Kijkt plaatjes. Dit ondermijnt de rechtspleging op middellange termijn.

'Stripblad wordt verzelfstandigd'. Same krant, same day. 't Is een manier om op te schrijven dat Oberon wordt opgeheven. Of, hoe het rendement op stripbladen onder het vriespunt is beland. Of, hoe een kleine, maar dappere crew Eppo voor de poorten van de VNU-wordt-niet-meer-vervolgd-opheffingshel heeft weten te redden. Met kunstmatige ademhaling en krachtvoer wordt het jong weer op poten gezet. Dat verdient respect. Dat geldt niet voor de redacteur. Die heeft bijkans een trauma. Hij heeft al alles zien verzelfstandigen, zelfs z'n echtgenote. Maar een stripblad. Neen.

Telkens worden de vaderlandse media onrustig als de strip weer eens aan het alledaagse leven blijkt deel te nemen. Menig regionaal dagblad in Frankrijk citeert al in de eerste regel van zijn hoofdredactioneel het culturele stripvergoed om de kolom nog enig cachet te geven. Zo niet in Nederland. Daar hoort de strip in kleuterland. Dan is het goed. Als het maar klein blijft. 'De muis van één miljard. Mickey Mouse viert z'n zestigste verjaardag'. Volgens Elsevier dé goodwill ambassadeur voor alle kinderen ter wereld. 'D. Duck (54) en S. Witje (51) waren ook van de partij'. Je zou die drie ouwe sokken nog bijna van onfrisse praktijken gaan verdienen in zo'n context.

'Bijbelstrips van Cor den Dulk: lichtvoe-

tig, leuk en toch leerrijk'. Een Trouw kop in de bocht. Strips tot het nut van 't algemeen. In de tekst: 'De plaatjes doen in hun simpelheid onmiskenbaar aan kinderteekeningen denken'. Zo, die is ook weer ongevaarlijk tussen de kerk en de begraafplaats geparkeerd. Het Gereformeerd Gezinsblad vreest zelfs dat de Dulk-plaatjeskijker nooit meer het echte, zware bijbelboek zal bereiken. Hier is zelfs sprake van een ter aarde bestelling.

'Caesar in stripvorm moet Latijnse les fleur geven'. De twijfel, scepsis en mislukking druipen eraf. Zelfs een volkomen overbodige en ondergestofte taal krijgt in deze Volkskrantkop nog de voorkeur boven de strip. Waar is de onderwijdsdurf van dit dagblad? Latijnse les weer drukbezocht dankzij Caesar in stripvorm. Dat had 'm moeten zijn.

'Kabouter Piggelmee komt terug' stopt recent het AD kind en oude doos weer bij elkaar.

Andere media kunnen er ook wat van. Al twintig jaar is een striptekenaar of strippenkenner in Hilversum slechts welkom in kinderprogramma's en het jeugdjournaal. Of haalt de strip slechts de publiciteit als drollig fenomeen. Opa Johan (96) mag pas bij Ivo Niehe verschijnen als hij aan een tweede jeugd schijnt begonnen. Hij leest namelijk sinds vijf jaar strips. 'Voor u gaat van 7 tot 77 jaar niet meer op, hè opa', giebelt zo'n presentator dan gegarandeerd. De Nederlandse media zitten op stripgebied nog steeds dichtgeplakt met kranten. Over twintig jaar komt WVC erachter dat strips in de vorige eeuw een belangrijke vorm van culturele expressie zijn gaan vormen. Het erfgoed ligt dan al lang gerecycled tot krantekoppenpapier in ons milieu. Strips blijken goed afbreekbaar.

Ben Bits

GRAPPENMAKER

Begin juni van dit jaar overloopt de Amerikaanse striptijdschriften. Hij werd wereldwijd bekend als **Hägar**, de ruigbehaarde Viking. In Nederland iedere dag in de kranten. Hoewel Hägar een betrekking had tot de wereld van de strip, was in het wereldje van de strip verschoten de eerste aflevering een wereldwijd succes. Verschijnt de strip in om en nabij een succes dat slechts door **nuts** en **Beetle Bailey** (Flip venaard. Daarnaast tekent sinds 1954 op tekst van **M** krantestrip: **Hi and Lois**, een liestrip die Margrietlezers kennen als **De Familie** was 'minder' succesvol. kranten over de hele wereld.

Laatbloei

Dik Browne's carrière had een late start. Terwijl tijdgenoten als **Will Eisner** en **Al Capp** op jonge leeftijd succes hadden met hun eerste probeersels, werkte Dik Browne als copyboy bij de *New York Journal* en op het art department van *Newsweek* een goede leerschool, maar geen topbaan. Na de oorlog probeerde hij zijn baan bij *Newsweek* terug te krijgen, maar die was reeds vergeven aan iemand anders. Browne stapte (zonder tekenmap) naar *King Features*, één van de vele krantestripdistributeurs. Maar van het één kwam het ander en via via via kwam hij terecht bij het reclame-bureau *Johnstone and Cushing*. Wederom zonder tekenmap. **Tom Johnstone** zat achter de piano toen **Betty Rhinehardt** Dik Browne naar binnen bracht. 'Kan hij piano spelen?', vroeg Johnstone. 'Kun je piano spelen?' Dik Browne zei van niet en Johnstone wees

hem de deur. Toen hij zich omdraaide om weg te gaan, kwam Jack Cushing uit zijn kantoor: 'Wacht even. Let maar niet op hem. Heb je een paar voorbeelden van je werk bij je?' Dat had hij dus niet en hij had geen andere keus dan zijn tekenstijl te beschrijven. Die avond werd hij gebeld voor zijn eerste opdracht.

Reclame

Na verloop van tijd werd Dik Browne één van de belangrijkste tekenaars van *Johnstone and Cushing*, vooral toen hij van een realistische tekenstijl overstapte op de komische 'bigfoot'-stijl. Die benaming komt trouwens rechtstreeks van Browne's werk. Een collega van Dik Browne, **Stan Drake**, merkte over één van zijn tekeningen ooit op: 'Wat een voeten! Dat zijn geen voeten! Dat is een heel vloerbrood! Je tekent mooi, maar je voeten zijn te groot.' Stan Drake verliet later de firma en begon een populaire realistische kran-

testrip: *The Heart of Julia Jones*. Tegenwoordig is de realistische strip trouwens uit de Amerikaanse kranten verdwenen (wegens de voortdurende inkrimping van de strips) en tekent Stan Drake *Blondie* een

door

GER APELDOORN

GRAPPENMAKER

Begin juni van dit jaar over tijd de Amerikaanse strip. Hij werd wereldwijd bekend. Hägar, de ruigbehaarde in Nederland iedere dag. Hoewel Hägar een beetje was in het wereldje van verscheen de eerste aflevering een wereldwijd succes. schijnt de strip in om een succes dat slechts de nuts en Beetle Bailey (F venaard. Daarnaast te sinds 1954 op tekst van krantestrip: Hi and Lois, liestrip die Margrietlezen den kennen als De Familie was 'minder' succesvol kranten over de hele wer

Laatbloeiër

Dik Browne's carrière had een late start. Terwijl tijdgenoten als **Will Eisner** en **Al Capp** op jonge leeftijd succes hadden met hun eerste probeersels, werkte Dik Browne als copyboy bij de *New York Journal* en op het art department van *Newsweek* een goede leerschool, maar geen topbaan. Na de oorlog probeerde hij zijn baan bij *Newsweek* terug te krijgen, maar die was reeds vergeven aan iemand anders. Browne stapte (zonder tekenmap) naar *King Features*, één van de vele krantestripdistributeurs. Maar van het één kwam het ander en via via kwam hij terecht bij het reclame-bureau *Johnstone and Cushing*. Wederom zonder tekenmap. **Tom Johnstone** zat achter de piano toen **Betty Rhinehardt** Dik Browne naar binnen bracht. 'Kan hij piano spelen?', vroeg Johnstone. 'Kun je piano spelen?' Dik Browne zei van niet en Johnstone wees

hem de deur. Toen hij zich omdraaide om weg te gaan, kwam Jack Cushing uit zijn kantoor: 'Wacht even. Let maar niet op hem. Heb je een paar voorbeelden van je werk bij je?' Dat had hij dus niet en hij had geen andere keus dan zijn tekenstijl te beschrijven. Die avond werd hij gebeld voor zijn eerste opdracht.

Reclame

Na verloop van tijd werd Dik Browne één van de belangrijkste tekenaars van Johnstone and Cushing, vooral toen hij van een realistische tekenstijl overstapte op de komische 'bigfoot'-stijl. Die benaming komt trouwens rechtstreeks van Browne's werk. Een collega van Dik Browne, **Stan Drake**, merkte over één van zijn tekeningen ooit op: 'Wat een voeten! Dat zijn geen voeten! Dat is een heel vloerbrood! Je tekent mooi, maar je voeten zijn te groot.' Stan Drake verliet later de firma en begon een populaire realistische kran-

testrip: *The Heart of Julia Jones*. Tegenwoordig is de realistische strip trouwens uit de Amerikaanse kranten verdwenen (wegens de voortdurende inkrimping van de strips) en tekent Stan Drake *Blondie* een

do

GER APE

Browne

R VAN FORMaAT

erleed op 71-jarige leef-
ptekenaar Dik Browne.
end als de schepper van
Viking wiens avonturen
in De Telegraaf staan.
rekkelijke nieuwkomer
de krantestrips in 1973
vering werd hij meteen
Vandaag de dag ver-
nabij de 1500 kranten,
oor klassiekers als Pea-
lippie Flink) wordt geë-
kende Dik Browne al
n Mort Walker nog een
een gemoedelijke fami-
s van enkele jaren gele-
Achterop. Hi and Lois
I. Slechts 800 à 900
eld kochten deze strip.

komische strip zonder grote voeten.

De Familie Achterop

Johnstone and Cushing leverde in de jaren
'50 voornamelijk reclamestrips voor de

zondagskranten, die toen nog zo groot wa-
ren dat er ruimte was voor dat soort din-
gen. Daardoor was Dik Browne een be-
kende tekenaar, zonder echt bekend te zijn.
Nooit zette hij zijn naam onder zijn werk,
behalve één keer en die keer veranderde
zijn leven. **Mort Walker**, die in 1950 *Beetle
Bailey* was begonnen, was benaderd door
een stripsyndicaat of hij de tekst wilde
schrijven voor een nieuwe familiestrip.
Mort had daar wel zin in en tijd voor, maar
wilde het eerst regelen met King Features,
de verspreider van *Beetle Bailey*. 'Als je zo
graag een familiestrip wilt maken, maak
er dan maar een voor ons.' Maar wie moet
het gaan tekenen. Mort Walker en King
Features kwamen alletwee met een lijstje
tekenaars. Mort Walker had een adverten-
tie gezien voor 'Peter Paul-repen', gesig-
neerd door Dik Browne. Toevallig zette hij
die naam bovenaan het lijstje. **Sylvian
Byck** van *King Features* had een leuke te-
kenaar gezien in het jongensblad *Boys's*

Life: Dik Browne. En toevallig stond die
naam ook bovenaan zijn lijstje. Dus het
werd Dik Browne.

Stilering

Hi and Lois is om verschillende redenen
een bijzondere familiestrip. Veel stripma-
kers moeten hun figuren grote tegenstellin-
gen meegeven, om er dag in dag uit grap-
pen mee te kunnen blijven maken. *Hi and
Lois* is een goedmoedige strip. De humor
komt voort uit de herkenning en niet uit de
ruzies tussen man en vrouw of ouders en
kinderen. Dat is de reden dat veel mensen
het maar een zoetsappige strip vinden,
maar het is ook de reden voor het succes
bij ouderen. Eigenlijk is het een soort
Amerikaanse *Jan, Jans en de kinderen*.
Een plezierige extra bijkomstigheid is de
tekenstijl van Dik Browne. *Lois* van *Hi
and Lois* was eigenlijk het zusje van *Beetle
Bailey* en was met haar man *Hi* al een aan-
tal maal in die strip opgetreden misschien

or

LDORRN

Browne

R VAN FORMaAT

overleed op 71-jarige leef-
striptekenaar Dik Browne.
bekend als de schepper van
de Viking wiens avonturen
dag in De Telegraaf staan.
betrekkelijke nieuwkomer
van de krantestrips in 1973
aflevering werd hij meteen
ces. Vandaag de dag ver-
en nabij de 1500 kranten,
s door klassiekers als Pea-
(Flippie Flink) wordt geë-
tekende Dik Browne al
van Mort Walker nog een
is, een gemoedelijke fami-
izers van enkele jaren gele-
mille Achterop. Hi and Lois
svol. Slechts 800 à 900
wereld kochten deze strip.

komische strip zonder grote voeten.

De Familie Achterop

Johnstone and Cushing leverde in de jaren
'50 voornamelijk reclamestrips voor de

zondagskranten, die toen nog zo groot wa-
ren dat er ruimte was voor dat soort din-
gen. Daardoor was Dik Browne een be-
kende tekenaar, zonder echt bekend te zijn.
Nooit zette hij zijn naam onder zijn werk,
behalve één keer en die keer veranderde
zijn leven. Mort Walker, die in 1950 *Beetle
Bailey* was begonnen, was benaderd door
een stripsyndicaat of hij de tekst wilde
schrijven voor een nieuwe familiestrip.
Mort had daar wel zin in en tijd voor, maar
wilde het eerst regelen met King Features,
de verspreider van *Beetle Bailey*. 'Als je zo
graag een familiestrip wilt maken, maak
er dan maar een voor ons.' Maar wie moet
het gaan tekenen. Mort Walker en King
Features kwamen alletwee met een lijstje
tekenaars. Mort Walker had een adverten-
tie gezien voor 'Peter Paul-repen', gesig-
neerd door Dik Browne. Toevallig zette hij
die naam bovenaan het lijstje. Sylvian
Byck van King Features had een leuke te-
kenaar gezien in het jongensblad *Boys's*

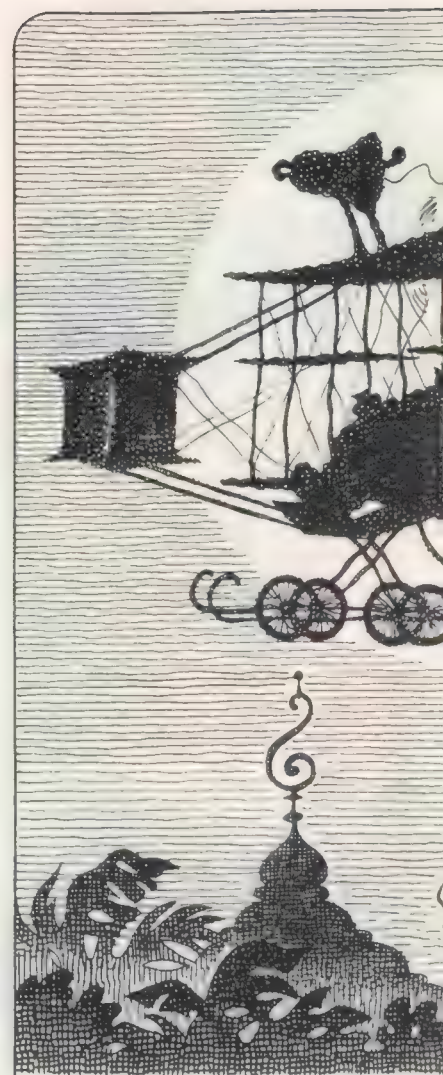
Life: Dik Browne. En toevallig stond die
naam ook bovenaan zijn lijstje. Dus het
werd Dik Browne.

Stilering

Hi and Lois is om verschillende redenen
een bijzondere familiestrip. Veel stripma-
kers moeten hun figuren grote tegenstellin-
gen meegeven, om er dag in dag uit grap-
pen mee te kunnen blijven maken. *Hi and
Lois* is een goedmoedige strip. De humor
komt voort uit de herkenning en niet uit de
ruzies tussen man en vrouw of ouders en
kinderen. Dat is de reden dat veel mensen
het maar een zoetsappige strip vinden,
maar het is ook de reden voor het succes
bij ouderen. Eigenlijk is het een soort
Amerikaanse *Jan, Jans en de kinderen*.
Een plezierige extra bijkomstigheid is de
tekenstijl van Dik Browne. *Lois van Hi
and Lois* was eigenlijk het zusje van *Beetle
Bailey* en was met haar man Hi al een aan-
tal maal in die strip opgetreden misschien

Hi and Lois

by MORT WALKER and DIK BROWNE

It was a happy Booney night with Tad dangling in the first time he realized how much

© Windmill

'Hi and Lois', in de beginjaren werd nog vaker geëxperimenteerd

Kinderboek: 'Land of lost things' (1972)

daarom besloot Dik Browne de stijl van Mort Walker te adapteren. Maar Browne is meer stilist dan Walker. In de loop der jaren greep hij regelmatig de gelegenheid om speciale, mooi gecomponeerde en gestileerde afleveringen te maken. Er was een traditionele herfst-aflevering met sfeervolle belichting, er was een chaotische zomeraflevering met een plas vol botten (waar Browne dagen aan werkte) en als Hi and Lois op vakantie gingen leverde dat prachtige landschappanorama's op. Dik Browne tekende Hi and Lois met liefde en hij voelde zich thuis in de groeiende familie van tekenaars rond Mort Walker.

Mort Walker

Mort Walker werkte al jarenlang met allerlei assistenten. Vaak tekenen die ook weer hun eigen strip, zodat er een familie van striptekenaars ontstaat. Uit die 'fabriek'

komen en kwamen onder andere *Beetle Bailey*, *Hi and Lois*, *Sams's Strip*, *Mrs. Fitz's Flats*, *Boner's Ark*, *Hägar*, *Sam en Silo* en recentelijk *Betty Boop and Fritz the Cat* van Walker's zoon Brian. Eén keer per week komt het team bij elkaar om de grappen van die week door te praten en over de verschillende strips te verdelen. Voor hij Hägar maakte kwam Dik Browne ook regelmatig langs en als we Mort Walker mogen geloven was zijn verschijning altijd een feest. In zijn onvolprezen boek *Backstage at the strips* beschrijft Walker Dik Browne:

'God zij dank voor Dik Browne. Hij ziet er uit als een striptekenaar. Een grote bebaarde beer van een vent, vijf jaar te laat voor zijn afspraak met de kapper, hemd uit z'n broek, knopen open, laaghangend kruis hij ziet er uit alsof hij smelt. Hey-

wood Broun werd ooit eens beschreven als een onbeslapen bed. Dik Browne ziet er uit als een onopgemaakt bed, waar Heywood Broun in geslapen heeft. Dat effect wordt gedeeltelijk bereikt door zijn complete onkunde op het gebied van kleurencombinaties tot op het passend krijgen van sokken en schoenen. Zo kun je d'r alleen maar uitzien als je een genie bent en dat is Dik Browne gelukkig. Het is een snelle lezer met een perfect geheugen en een rappe tong een autoriteit op ieder gebied behalve de vraag waar hij op dat moment eigenlijk is.

Zo iemand waarvan je onmiddellijk weet dat hij niet alleen niet weet hoe laat het is hij heeft niet eens een horloge. Maar iedereen vindt hem aardig. Je voelt je op je gemak bij hem. En als hij dat bereikt heeft, kan hij zich te buiten gaan aan zijn hobby: gangmaken. Hij zal alles doen om

he flew back over Lonely Lake that basket beneath the plane. For the he loved him.

Boks-E.P. Dutton Co.

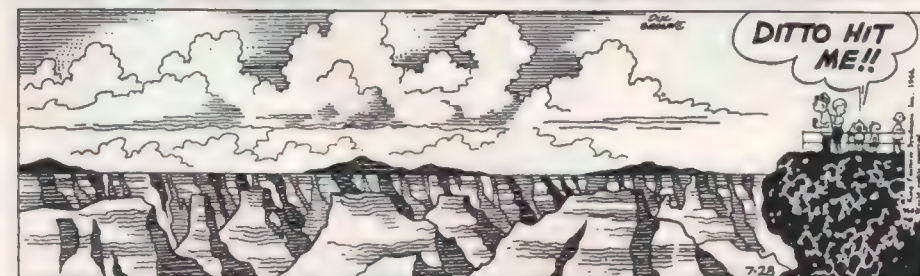
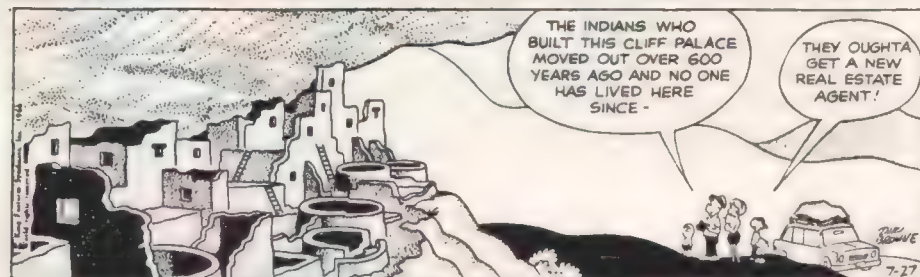
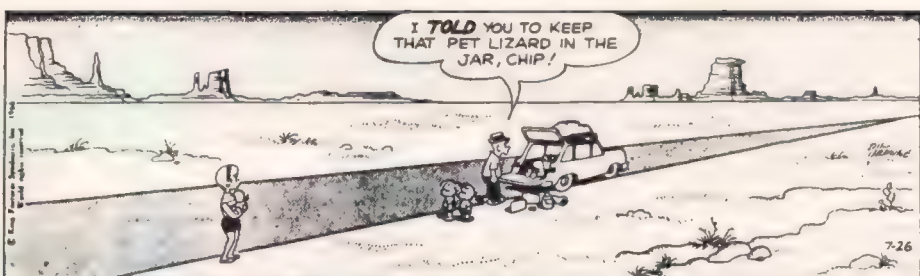
'Hi and Lois', vakantielandschappen

te voorkomen dat het saai wordt. **John Fiacetti** heeft ooit eens gezegd: 'Als ik een astronaut was en ik keek naar de Aarde en daar zag ik een stofwolk heen en weer stuiven dan wist ik zeker dat dat Dik Browne was.'

Mijn vrouw kwam ooit eens in de studio. Dik stond op om haar te begroeten en zijn broek zakte op zijn enkels. 'Die man doet alles voor een lach', zei ze droog. Ze wilde niet geloven dat het een ongeluk was.'

Zet twee Amerikaanse striptekenaars bij elkaar en ze wisselen verhalen over Dik Browne uit. Voornamelijk over zijn vele practical jokes, of over die keer dat hij zichzelf in brand heeft gestoken:

'Dik heeft zichzelf meerdere keren in de fik gezet. We waren eens aan het golven en het waaide verschrikkelijk. Dik probeerde tevergeefs een sigaret aan te steken. 'Sla

nou maar!', riepen wij ongeduldig. Hij stak de 'niet aangestoken' sigaret in zijn kontzak, sloeg de bal en ging er achteraan. Hij was halverwege toen iemand zei: 'Dik! Je rookt!' 'Nee hoor. Ik rook niet,' zei Dik en liet zijn lege handen zien. Maar achter hem zagen we dikke rookwolken omhoogkomen, dus we renden erheen, rukten zijn jasje van zijn rug en stampten het vuur uit. Hij trok het jasje weer aan alsof er niets gebeurd was, voelde in zijn zak en zei: 'Jullie hebben m'n reep geplet!'

Dik Browne hield van het goede leven en maakte zich nooit ergens druk over. Als Mort Walker hem weer eens pushte om een eigen strip te beginnen, wuifde hij het weg. Te veel werk. Hij had het toch goed?

Problemen

Maar in het begin van de jaren '70, met

zijn zestigste verjaardag in zicht, gebeurde er iets wat alles veranderde. Zijn ogen gingen achteruit. Dik Browne had al die jaren aardig verdiend, maar nooit genoeg om een goed pensioen op te bouwen. En als er ooit iets ergs zou gebeuren met zijn gezondheid, had hij geen verzekering. Dus moest er maar een eigen strip komen. Dat werd *Hägar*. Het achteruit gaan van Dik Browne's ogen had een belangrijke invloed op de schepping van *Hägar*. Meer en meer was het voor Dik Browne onmogelijk geworden om zijn lievelingsstrips te volgen. In de jaren '70 begonnen de kranten het formaat waarop de krantestrips werden afgedrukt drastisch te verkleinen. De strips werden kleiner en kleiner en voor Browne dus steeds onleesbaarder. *Hägar* was één van de eerste strips die zich aan die realiteit aanpaste. De lettering was duidelijk, de tekeningen in een heldere lijn, met zo weinig

mogelijk achtergrond. Hoe simpeler hoe beter. Desnoods helemaal geen tekst. Daarmee lijkt Dik Browne medeplichtig aan het verdwijnen van de krantestrip, maar dat is niet waar. Hij is en blijft een meesterlijke tekenaar en hij weet dat hij de grootste simpelheid kan bereiken door zo vertellend mogelijk te tekenen. Hägar is nooit een strip geweest met pratende hoofden. De figuren leven en bewegen en je moet goed naar de tekeningen kijken om de grap te kunnen snappen. Misschien dat Browne daarom zo vaak te horen krijgt dat zijn strip zo goed 'vertaalt'. Vergelijk Hä-

Hägar de Verschrikkelijke

Zijn vrouw Helga

Zijn zoon Hamlet

Zijn dochter Honi

Zijn side-kick Lucky Eddie

gar maar eens met *De Tovenaar van Top* in De Volkskrant. Dat is in het Engels toch echt een leuke strip, maar in het Nederlands gaat alles verloren.

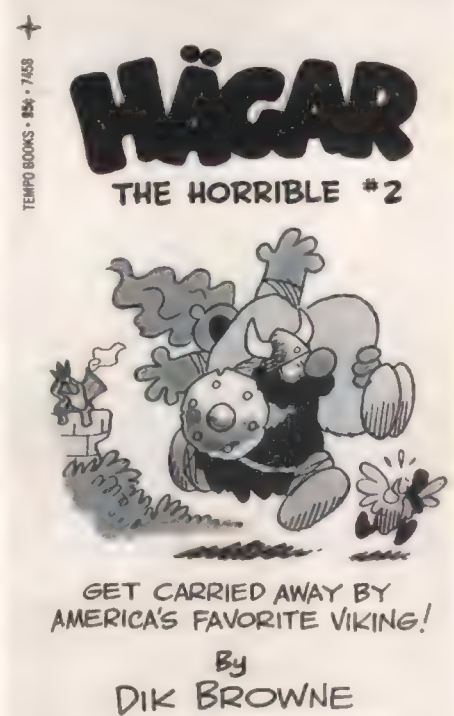
Hägar de succesvolle

Hägar was al snel een groot succes. De stoere Viking, zijn manhaftige vrouw Helga, zijn knappe dochter, zijn slome zoon en zijn side-kick Lucky Eddie beleven iedere dag een nieuwe grap en hoewel de situaties vrij voorspelbaar zijn, weet Dik Browne er iedere dag weer iets nieuws mee te doen. De combinatie van simpele grappen en beeldende tekenstijl sloeg blijkbaar onmiddellijk aan. Binnen zes jaar liep de strip in 1000 kranten en na vijftien jaar was de score dus 1500 kranten. daarvoor tekende Dik Browne iedere dag een strook en één keer per week één volle pagina-gag voor de Amerikaanse zondagskranten. In de zondagsafleveringen kon hij af en toe zijn stilistische hoogstandjes uitproberen, maar over het algemeen bleef Hägar simpeler dan Hi and Lois. Hägar is ruwer van tekenstijl, spontaner en Browne probeerde zelfs wat meet foutjes te maken. 'Op een gegeven moment tekende iedereen zo gladjes, als je begrijpt wat ik bedoel', zei hij in een interview. 'Je lijnvoering moet niet te glad worden. Ik deed dat ook eerst met Hägar. Maar ik heb geleerd om dat terug te draaien. Het moet er uit zien alsof de strip door een mens getekend is. Af en toe een foutje, da's okay. Het is het verschil tussen een brief die je met de hand schrijft en een die je typt. Een handgeschreven brief is vriendelijker. Misschien is het iets minder duidelijk en soms moet je iets beter kijken, maar het is eerlijker en vriendelijker. Snap je?'. Een grote en onverwachte invloed daarbij is naar zijn zeggen de undergroundtekenaar **Crumb**. Dik Browne

leerde zijn werk kennen via zijn eigen zoon Chris, die ook als striptekenaar werkte in het alternatieve circuit. Opmerkingen dat hij zelf op Hägar zou lijken, wimpelt Dik Browne af. 'Ik krijg regelmatig brieven van vrouwen, die schrijven dat ze met Hägar getrouwd zijn. Of dat hun vader Hägar is.' Luidruchtigheid is universeel. Dat verklaart misschien het succes van Hägar.

Familiebedrijf

In de loop van de jaren '80 werd zoon **Chris** toegevoegd aan het team dat Hägar maakt. Chris en Dik tekenen en schreven samen de strip, met af en toe een in-

Pocketcover van Chris Browne

gestuurde grap van Bud Jones (die ook voor Mort Walker werkt). De lettering en incidenteel reclamewerk werd gedaan door **Dick Hodgins Jr.** **Chris Browne** heeft net als zijn vader een heel eigentijds gevoel voor humor en schuwt de harde of absurde grappen niet. Volgens zijn vader is hij een belangrijke factor in het voortdurende succes van Hägar. In 1985 nam hij de prijs voor de 'Best Humor Strip Cartoonist' van de National Cartoonist Society in ontvangst namens zijn vader. Het was niet de eerste keer dat Dik Browne in de prijzen viel. Hij ontving eerder twee maal de hoogste beloning van de NCS, de Reuben in 1963 (voor Hi and Lois) en in 1973 (voor Hägar).

Erfenis

De laatste jaren is Chris langzaam in de schoenen van zijn vader gegroeid. Niet alleen figuurlijk, trouwens. In de loop der jaren heeft hij ook de omvangrijke lichaamsbouw van zijn vader overgenomen. Toen Dik Browne vorig jaar met kanker moest worden opgenomen in het ziekenhuis, namen **Chris** en **Bud Jones** Hägar definitief van hem over. *Hi and Lois*, die Browne ook nog steeds tekende, werd overgenomen door een andere zoon, **Bob Browne** en **Frank Johnson** (ook de tekenaar van Mort Walker's *Boner's Ark*). Met het overlijden van Dik Browne lijkt er dus niets te veranderen. Hägar wordt voortgezet in de stijl van zijn schepper. *Hi and Lois* gaan door als vanouds. Maar één van de groten van de Amerikaanse krantestrip is van het toneel verdwenen. Een man die zijn hele leven achter de schermen werkte. Een laatbloeier met een eigen absurd gevoel voor humor. Een echte tekenaar die af en toe stilistisch uit kon pakken, maar het grootste deel van zijn leven met liefde gekke poppetjes tekende met veel te grote voeten.

Bibliografie

Wie zich verder in Dik Browne of zijn werk wil verdiepen kan terecht bij de volgende titels:

Boeken

Backstage at the strips, Mort Walker, 1975

Most, Mort Walker en Dik Browne

The land of lost things, Mort Walker en Dik Browne

Zondagspagina van Hägar

The best of *Hi and Lois*, Mort Walker en Dik Browne

The best of *Hägar the horrible*, Dik Browne, 1986

Interviews

Cartoonist Profiles 41, Maart 1979

Nemo, the classic comics library 1, 1983

Verder verschenen er bij Tempo in de jaren '70 verschillende pockets van Hägar.

Vanaf 1987 worden de dagafleveringen van Hägar herdrukt in Comics Revue. Het is te verwachten dat dit blad en Nemo binnenkort aandacht aan het overlijden van Dik Browne zullen besteden.

Een onderhoud met **ALEXANDRO**

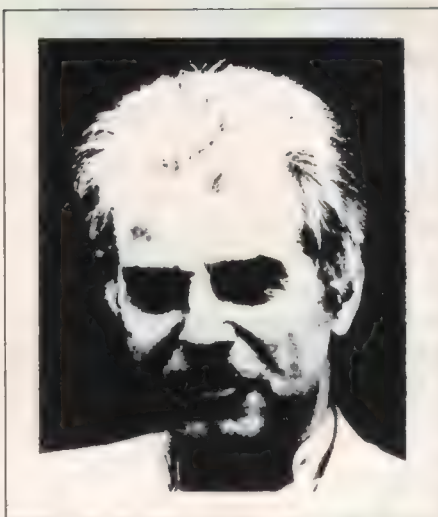
beroep STRIPSCENARIST

Alexandro Jodorowski, kind van naar Chili geëmigreerde Russische ouders, leerde Jean Giraud kennen tijdens de verfilming van Duin. Uit hun kennismaking kwam de populaire stripserie John Difool voort. Jodorowski is een veelzijdig man. Behalve met filmen hield en houdt hij zich ook bezig met acteren en het schrijven van romans en stripscenario's. Momenteel verschijnen van hem drie series: Alef-Thau, De blanke lama en Avant l'Incal. Over deze drie series gaat het voornamelijk in het volgende interview, een vertaling en bewerking van een vraaggesprek dat eerder verscheen in l'Humano nummer 2.

door
HANS POLS

Jodorowski: 'In de tijd dat ik **Moebius** leerde kennen tekende hij *Blueberry*; zoals iedereen weet is dat een serie, een verhaal zonder einde. Ik ben tegen het idee van een serie, omdat een serie geen romanopbouw toestaat. Een serie is het naast elkaar plaatsen van fragmenten, waarin de personages zich moeilijk ontwikkelen en zich karakterkundig gezien nauwelijks verrijken.

Ik heb Moebius dus voorgesteld om een roman in vijf hoofdstukken te verdelen, waarvan het laatste deel dubbel zou zijn. Dat heeft het mij mogelijk gemaakt, al heb ik zeker misbruik gemaakt van het geduld van de lezer die zeven jaar heeft moeten wachten om de complete cyclus van de *Incal* te kunnen lezen, een romanstructuur te creëren die men pas werkelijk kan begrijpen als men de laatste pagina's van *De eerste planeet* leest. Hetzelfde heb ik met **Arno** ondernomen, met één verschil weliswaar: de *Incal* kan niet gecontinueerd worden. Het einde van het zesde deel van *Alef-Thau* zal het einde betekenen van een levensdeel, maar vervolgens

zal er een nieuwe roman kunnen ontstaan, nieuwe verhalen, een nieuwe cyclus. Maar het blijven romanstructuren die men totaal ontdekt wanneer de cyclus als geheel is gepubliceerd; niet eerder! De lezer zal nooit de volledige waarheid begrijpen voor het

einde van de cyclus.

De opbouw van de cyclus *De blanke lama* is echter weer van een andere natuur. Ik heb mij hier niet laten inspireren door science fiction- of fantasyromans, maar door televisiefeuilletons. Ik ben een groot liefhebber van series, verdeeld in bijvoorbeeld zes hoofdstukken die elk zes uur duren; de grote saga's!

In principe stemt deze formule redelijk goed overeen met de grote feuilletons, zoals bijvoorbeeld **Paul Feval** die schreef en die in de vorige eeuw in Frankrijk zo populair waren. *De blanke lama* lijkt daar een beetje op. Het is een rechtlijnige feuilleton dat het verhaal van een leven vertelt, zonder te pretenderen op een klassieke serie te lijken, zoals *De Blauwblozen* of *Kuifje*, waar elk album is vastgesnoerd in een stramien.

Qua constructie is *De blanke lama* meer gebaseerd op *Prins Valiant* van **Harold Foster**, een mensenleven dat zich ontwikkelt van de jeugd tot de ouderdom. *De blanke lama* kent geen echt begin. Het verhaal begint wel met

JODOROWSKY

de geboorte van een baby, maar achter deze baby bevindt zich een eeuwenoud en mysterieus personage dat in hem gereïncarneerd is.

Voor *De blanke lama* heb ik het meest onwerkelijke land uit de geschiedenis gekozen: Tibet. Voor een leek is het een land van gekken. Een land dat zich ontwikkelt heeft door met totale overgave te geloven in wonderen en magie, waar de hallucinatie als een realiteit geldt. Ik heb een werkelijk bestaand land gekozen dat mij toe zou staan een strip, een verhaal, te schrijven zonder dat ik mij aan de realiteit van de geschiedenis hoeft te houden. Ik heb een afkeer van het schrijven van realistische verhalen of romans en het maken van realistische films. Ik geloof niet in deze droevige kunst van het (re)produceren van de werkelijkheid. De politici, de economen, de dictators en de anarchisten beïnvloeden de realiteit, maar dat geldt niet alleen voor de literatuur. Als een bestseller over de hele wereld gelezen wordt, is er meestal sprake van literatuur zonder inhoud. Een bestseller

zal nooit de werkelijke wereld beïnvloeden. Hetzelfde geldt ook voor de hedendaagse filosofie. Vroeger waren filosofen als Plato en Marx in staat om mee te werken aan het veranderen van de werkelijkheid, maar vandaag de dag zien zij zich gedwongen om ten gunste van de publiciteit door **Pivot** uitgenodigd te worden voor zijn programma *Apostrophes*. (Apostrophes, gepresenteerd door Bernard Pivot, is in Frankrijk een goedbekeken programma over literatuur. Het programma van Pivot is een beetje vergelijkbaar met wat **Adriaan van Dis** in Nederland doet. Wie door Pivot wordt uitgenodigd, maakt een goede kans op hoge verkoopcijfers.)

'Het is acceptabeler om als stripauteur uitgenodigd te worden voor *Apostrophes*. Als de strip een kunstvorm is, dan is het toegepaste kunst. De strip en de film beantwoorden principieel aan andere regels dan de literatuur, ook promotioneel gezien. Maar toegepaste kunst wil niet zeggen dat het geen kunst is. In mijn strips gebruik ik een com-

merciële vorm om het idee van een wereld over te brengen die ik inwijddend of gewijd noem. Met *John Difool* vertel ik niet een simpel detective-verhaaltje. Het gaat veel dieper, het is een complete psycho-analyse waar de personages en de lezers zich aan overgeven. In werkelijkheid corresponderen de helden met de geest van de schrijver. Ik probeer altijd de tekenaar te doorgronden om toch mijn werk naar hem over te brengen. Het verhaal van *John Difool* is het verhaal van Moebius zelf en van zijn familie, zo zie ik het tenminste. We kwamen er bij het napluizen van zijn stamboom achter, dat personen uit zijn stamboom overeenstemden met personages uit de *Incal*-serie. De *Incal* is een zoektocht naar het pure, een strijd met het ego, een kosmisch werk.

In de *Incal* gaat het kosmische over naar het persoonlijke, in *Alef-Thau* is het precies andersom. Het verhaal wordt steeds emotioneler: **Arno** trouwt, *Alef-Thau* vindt een vrouw; **Arno** heeft een klein dochtertje, *Diamanta* wordt een baby; **Arno** raakt met

mij in conflict, *Hogl* de oude gids van Alef-Thau verandert in een monster.

Ik profiteer dus van elk psychisch facet van de tekenaar om deze te verwerken in mijn strips. Het is niet onmogelijk dat men denkt

dat ik aan de touwtjes trek, maar de tekenaars weten wat ik doe.

Alef-Thau gaat steeds meer op Arno lijken en de synthese van de personages die zich rondom John Difool evolueren, lijken steeds

meer op het ideaalbeeld dat Moebius van de mens heeft. Men kan het machiavellisme noemen, ik heb Machiavelli altijd bewonderd. Het was een zeer intelligent man die een groot ideaal had: de creatie van een vaderland. Hij was een idealist, een zeer integer man die, om zijn doel te bereiken, de prinses heeft misleidt. Hij heeft hen de middelen gegeven om te winnen, niet voor hun persoonlijke glorie, maar voor het uiteindelijke doel dat hij zich had gesteld: de eenwording van Italië. In deze context heiligt het doel de middelen en in deze context werk ik eraan om van mijn strips klassiekers te maken, dat zij nuttig zijn voor de jongeren die ze lezen, dat ze hun toestaan een eigen geweten te hebben, hun het belang mensen te zijn duidelijk maakt. Dat laatste is iets dat tegenwoordig verdwijnt door de invloed van de media, wij verdrinken in de middelmatigheid, wij zitten midden in een samenzwering tegen de mensheid, een samenzwering tegen de gave om onze geestelijke mogelijkheden te ontwikkelen. Om deze reden probeer ik inwijdende strips te scheppen die de lezer beetje bij beetje bewust maken van zijn essentiële kwaliteiten.

Ik ben me er bewust van dat ik door op deze manier te praten kritiek kan verwachten. Men kan mij van naïviteit beschuldigen en ik kan mij ook de woede van sommigen op de hals halen.

Ik spreek niet als een ijdele winnaar, ik weiger alleen om simpelweg mijn fantasie aan te passen aan de productie van een cynisch en wrede beeld van de wereld. Ik wil geen decadente wereld tonen die haar ondergang vrolijk tegemoet gaat. Ik heb genoeg van het einde van de wereld; ik geloof dat wij, de mensen, in deze wereld tellen. Als je alles in overweging neemt, kan de strip als populaire kunstvorm misschien het wereldbeeld beïnvloeden. In ieder geval heb ik deze weg gekozen als middel om aan deze wereld te werken. Een beschaafd actiemiddel.

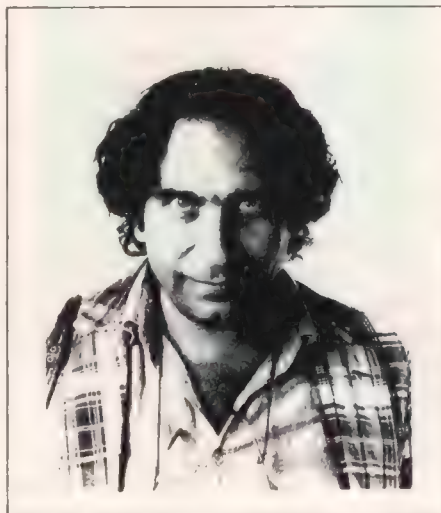
Door personages te tonen of voor te stellen, die bewogen of gedreven worden door

De blanke lama door Bess & Jodorowski

George Bess heeft voor *Mad* en *King Features* gewerkt. Meer dan tien jaar lang heeft hij *Het Fantoom* getekend.

Avontuur, zwarte en witte magie, sneeuw en bloed in Tibet.

Aan het einde van het eerste avontuur van *De blanke lama* is Gabriel Marpa nog een zeer passief kind, dat een nogal ongewone toekomst voor de boeg heeft. Een zeer oude en machtige lama heeft hem uitgekozen om in zijn jonge lichaam te reincarneren en de vreemde indringers uit Tibet te verjagen. In *Het tweede gezicht* brengen Bess en Jodorowski chronologie aan in de

Georges Bess

biografie van Gabriel Marpa. Het kind groeit op, ingewijd in geestelijke oefeningen en vechtsporten door de reus Tzu. Hij zal een meester worden, maar zijn inwijding zal een keerpunt worden in zijn jeugd en een belangrijke plaats innemen in zijn latere leven. Marpa heeft een rijke stiefvader en een voorspoedige toekomst ligt voor hem in het verschiet.

In de serie *De blanke lama* verschenen bij Arboris:

1. *De blanke lama*
2. *Het tweede gezicht*

Jodorowski en Bess maakten ook samen *Les jumeaux mahigiques* dat bij Hachette verscheen.

een grote morele noodzaak, denk ik dat ik veel nuttiger werk doe, dan wanneer ik een voedende kunst schep, die het cynisme is deze wereld helpt vet te mesten. En ik wend mij vooral weer tot de jonge lezers. Het is waar, voor mij is Alef-Thau een ode aan de wilskracht. Hij wordt geboren zonder armen, zonder benen, zonder kwaliteiten, zonder liefde. Hij heeft niets en moet zijn armen, zijn benen en zijn eigen ik creëren. Het merendeel van de kinderen die tegenwoordig op de wereld komen, worden in dezelfde context als Alef-Thau geboren: zonder tradities, zonder een wereld die ze ondersteunt; erger nog: zij worden tegen deze wereld opgezet, onze hedendaagse samenleving die in een foetale staat verkeert. Deze kinderen moeten hun eigen wil scheppen, hun eigen hoop. Alef-Thau is een oneindig lied van de hoop.

Ik geloof niet in de individuele gedachte, integendeel, ik ben er van overtuigd dat wij over een galactische gedachte beschikken. Zonder zuurstof en zonder water kan ik niet denken.

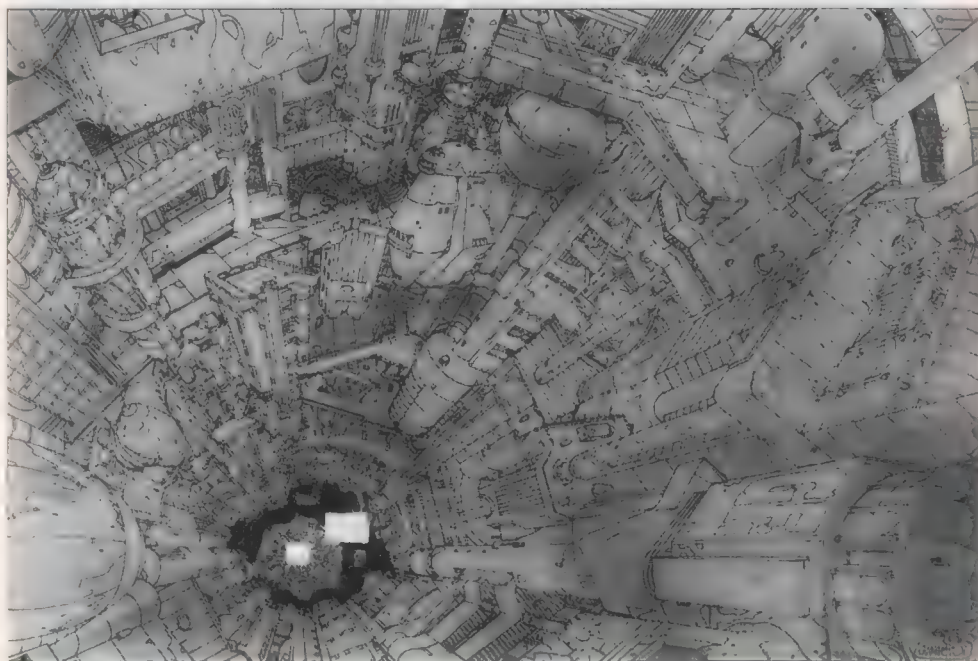
Zonder dieren en vegetatie kan ik niet denken.

Zonder deze dingen kan ik niet leven en dus ook niet denken.

Als er geen maatschappij bestond, zou ik niet bestaan.

Ik praat omdat ik een sociaal wezen ben, zo niet dan zou ik alleen geïnteresseerd zijn in het bevoelen van mijn navel en mijn schaamdelen.

De stripbladen zijn gedoemd te verdwijnen, omdat het in tegenspraak met elkaar is om een verhaal eerst in een maandblad te publiceren en het onmiddellijk daarna in albumvorm uit te brengen. De lezer van een stripblad leest het eerste hoofdstuk van een strip zoals men naar een voorbeschouwing van een film kijkt. Daarna slaat hij de rest over om de verrassing voor het album te bewaren. Met het verdwijnen van de stripbladen en de directe publicatie hierna van de albums, gaan wij over van een geruststellende

kinderwereld naar de wereld van de volwassene.

In plaats van het maandblad te zien als de moederborst moeten de tekenaars en schrijvers offensiever worden, ze moeten

zich meer met hun werk bezighouden en niet langer naar hun navel staren. Ze moeten samen met de uitgever actiever worden om het succes van hun albums te verzekeren, iets dat elke volwassene doet als hij een za-

De jeugd van John Difool door Janjetov & Jodorowski

Zoran Janjetov is 27 jaar. De jonge Joeslaaf publiceerde in eigen land Bernard Pasamonik, een fatale held in het rijk der wonderen.

Op het eerste gezicht ziet men in Janjetov de invloed van Moebius. De meest getalenteerde leerling van **Moebius** werd hij ooit genoemd. Maar als men goed kijkt schuilen er toch verrassingen in de schijnbare verwantschap. Ik heb mij niet vergist toen ik aan Janjetov vroeg de tekeningen te maken voor *Avant l'Incal*. Die kleine John was nog maar een joch in een tijd die overschaduwd werd door de technobeschaving, die floreerde op harddrugs,

Zoran Janjetov

mouterijen en opstanden, de ghetto's, de pogroms en de amourine, de drug die een mens zijn naaste doet liefhebben. Difool herinnert zich die tijd, maar hij lijkt het bij het verkeerde eind te hebben wat het recente verleden en de lezers van eerdere boeken betreft. Deze John Difool, de dwaas, nar, rebel en egoïst, is een held geworden zoals we hem later leerden kennen in de *Incal*-cyclus. We beperken ons niet tot een simpele flashback maar geven ons in *Avant l'Incal* over aan een amusante maar diepgravende psycho-analyse van Difool, die niets anders is dan een Oedipuscomplex als alle andere.

Een Nederlandse vertaling van *Avant l'Incal* verschijnt dit najaar (rond de Strip-3-Daagse) bij Oberon.

kendeal afsluit. De gedachte dat er een publiek is dat gewonnen moet worden betekent niet dat men geen artiest is. De verzwakking of de verdwijning van de stripbladen zal de jongeren dwingen beter te gaan werken, sterker te zijn. Het zit in de kunst die wij bedrijven. Het beroep van een artiest is geen bureaucratische bezigheid; als je een striptekenaar of stripscenarist wordt dan weet je wat je doet. Je stapt in de wereld van de honger.

Als je in staat bent de honger te overwinnen schep je een werk, als je daar niet toe in staat bent creëer je niets. Ik had een Mexicaanse vriend, hij heette Fierro. Hij was arm als een kerkrat en tekende op de tafellakens van restaurants. Op een dag heeft hij de grote Mexicaanse schilder **Rufino Tamayo** bezocht. Hij had al de tafellakens bij zich en een lijst met benodigheden. Om te schilderen wat hij op de tafellakens geschetst had, had hij allerlei materiaal nodig en hij vroeg Tamayo dat voor hem te kopen. Tamayo heeft hem weggejaagd en zei: 'Toen **Picasso** wilde schilderen en hij geen cent bezat, schilderde hij met zijn uitwerpselen op krantepapier, dus ga uzelf maar beschijten.'

Dit zegt mij veel. Als iemand talent heeft, moet hij zichzelf gaan beschijten om verder te komen.

Bertrand Russell heeft gezegd: Om in de wereld te winnen, moet men eerst begrijpen dat de wereld afschuwelijk is, afschuwelijk. Men moet eerst het lijden van de wereld erkennen, voordat men aan zichzelf kan gaan werken.

Dus ook al teken of schrijf je de nietigste pagina, je moet je altijd bewust zijn van het feit dat je met je leven speelt. Bij elk beeld dat wij tekenen of filmen, bij elke dialoog die wij schrijven, zijn wij bezig ons leven op het spel te zetten. Het is wreed. Maar de kunst is een wrede bezigheid.'

De avonturen van Alef-Thau door Arno & Jodorowski

Arnaud Dombre is geboren in 1961. Hij woont momenteel weer in Parijs, nadat hij zich enkele jaren teruggetrokken had op het Franse platteland.

Sinds zijn geboorte heeft *Alef-Thau* zich ontwikkeld in een onplaatsbare wereld die nog het meest lijkt op de droom van een angstig kind. Een wereld die alleen ogenschijnlijk rond en zacht is. Een levensgevaarlijke wereld waar de meest geruststellende ronding onherroepelijk een gevaar herbergt en waar op het volgende plaatje een dodelijk wapen opspringt of een monster werpspiesen werpt, de gespleten tong van een draak; dit zijn de details van een sprookje.

Tijdens dit spel ontbreken de held letterlijk de armen. De armen, de benen, het oog en

Arno

de rest. Tijdens zijn inwijdende zoektocht, wordt Alef-Thau gedreven naar zijn compleetheid. Hij wordt daarbij geconfron-

teerd met een universum waar de vormen niet ophouden te veranderen in het tegenovergestelde en elke vriend het volgende ogenblik kan veranderen in een dodelijke vijand. In deze sprookjeswereld vermengt de wereld van de volwassene zich met die van de adolescent.

Ik wil de lezers van *Alef-Thau* confronteren met hun onderbewuste, zij moeten net als Alef-Thau leren zien, waarzeggers worden, om de eigen vorm en integriteit terug te vinden.

In Nederland verschijnen de avonturen van Alef-Thau bij Oberon. Tot nu toe verschenen:

1. Het rompkind
 2. De eenarmige prins
 3. Koning Eenooog
 4. De heer der dromen
 - Gepland: 5. L'empereur boiteux
- Op dit moment werkt Arno ook aan een nieuwe serie met Moebius.

Donald Duck van dag tot dag 3: 1940

Disney & Taliaferro
Loeb / Oberon 1989
ISBN 90-6213-985-X
Prijs f17,50
(156 pagina's, zw/w,s.k.)

Een initiatief wat alweer enige tijd loopt is het uitgeven in gezamenlijk verband van Disney-materiaal door Loeb en Oberon. Eén van die initiatieven is de publicatie in boekvorm van de dagelijkse avonturen van Donald Duck, zijn neefjes en natuurlijk Donald's eeuwige vriendin/verloofde, Katrien.

Na 1938 en 1939 is nu het derde deel verschenen. Hierin kunnen we alweer pret beleven aan de avonturen van Donald, die het toch maar weer steeds voor elkaar weet te krijgen dat er iets fout gaat, of dat er iemand kwaad op hem wordt. Alle stroken, die opnieuw zijn gerangschikt, zijn van de hand van de meester van de toenmalige Donald Duck-krantestrip: **Al Taliaferro**.

Voor hen die al sedert enige jaren de Donald Duck-scheurkalenders kopen, zullen er minder nieuwe grappen in staan dan voor hen die met het fenomeen niet bekend zijn, maar het niveau van de stroken is hoog. Niet alleen het tekenwerk is van een prima kwaliteit, ook is duidelijk te merken dat Taliaferro naast een goede tekenaar ook in één strook goed in staat was een afgeronde grap te vertellen. In de stroken die we in dit album vinden, kunnen we ook subtiel kennismaken met Walt Disney, die Donald ongewild een lift geeft en met **Carl Barks**, die zijn eigen merk hondevoer toebedeeld heeft gekregen.

BOEKEN

Kortom, een must voor de verzamelaar, een goede aankoop voor de lezer en zeker een initiatief dat moet blijven bestaan. Het is geen boek om in één ruk uit te lezen, maar het is er één om lang en rustig van te genieten door er af en toe een paar pagina's uit te lezen.

GvdW

De avonturen van Jimmy van Doren: De ebbenhouten slang

Desorgher & Desberg
Dupuis 1989
ISBN 90-314-1287-2
Prijs f7,50
(48 pagina's, kleur,s.k.)

Ik was twaalf toen ik van Afrika droomde. Het donker, geheimzinnig land waar het avontuur al tijdens het ontbijt op je bord ligt, waar levensgevaarlijke roofdieren in het dichte struikgewas op de loer liggen en waar alleen iemand als Tarzan overleven kan. Ook Jimmy van Doren is twaalf jaar en droomt van Afrika. Als op zijn school een Afrikaanse jongen komt, worden de twee al snel goede vrienden. Na Napoleons terugkeer naar zijn geboorteland, blijft Jimmy alleen achter, nog steeds dromend. Het echte avontuur in Afrika begint als hij zich op een avond laat opsluiten in een museum. Hij betrapt daarbij de Duitse avonturier Schatzenbaum bij diens zoektocht naar een bijzondere spin. Hoewel de Duitser door toedoen van

Jimmy gearresteerd wordt, groeit tussen hen een warme vriendschap. Als Schatzenbaum weet te vluchten, gaat Jimmy met hem mee, richting Afrika. Samen gaan ze op zoek naar de ebbenhouten slang, een soort talisman die het geheim vormt van de raadselachtige dood van Jimmy's ouders en naar Schatzenbaums waardevolle spinnen. Het verhaal wordt verteld in een traag tempo en bestaat uit een aantal losstaande gebeurtenissen. Dit eerste deel is dan ook bedoeld als inleiding voor de avonturen die Jimmy in Afrika beleeft. De ebbenhouten slang belooft voldoende voor de verdere albums en is dan ook aan te raden. Het is wel te hopen dat het duo Desorgher en Desberg dan afgestapt is van deze trage verhaalopbouw want erg prettig leesbaar is het niet.

RT

Animatie; Een wegwijzer voor animatietechnieken

Noake
Gaade 1989
ISBN 90-6017-937-4
Prijs f59,50
(160 pagina's, kleur+zw/w,h.k.)

Wie van plan is een boek over animatie in al zijn vormen het licht te doen laten zien, gaat, dat denk je tenminste, niet over één nacht ijs. Bij dit boek is men waarschijnlijk van plan geweest bij 25 graden boven nul over water te lopen. De historie heeft bewezen, dat slechts één man daar tot op zekere hoogte in het verleden in is geslaagd. En dan heeft hij nog het voordeel van de twijfel...

Het boek tracht de nietkenner, maar wel geïnteresseerde animator in spé te interesseren in een boeiend, maar bijna onoverzichtelijk, fenomeen: de animatie. Allereerst maken we op zeer vluchtige en daardoor incomplete wijze kennis met de historie. Bij **Walt Disney** kun-

nen we te weten komen, dat *Steamboat Willie* niet de eerste geluidstekenfilm was en *Flowers and Trees* niet de eerste tekenfilm in kleur. Welke dat wel zijn vermeldt de schrijver van het boek, **Roger Noake**, niet. Een grote misser. De genoemde jaartallen zijn veelal fout. En wat je dan zeker mist, gezien de

Nederlandse adviezen van **John van der Meulen**, zijn opmerkingen over de animator bij uitstek op poppengebied **Joop Geesink**. En wat dacht je over de *Toonder Studio's* op zich? Dan zwijgen we nog over *Belvision*, die ook niet aan bod komt. Wel maken overvloedig kennis met de Britse tekenfilmwereld. Dat lijkt een pré, maar het boek wekt de indruk dat dat het animatie-mekka is. Niet dus. Ten onrechte wordt gesteld, dat met de komst van mensen als **Don Bluth**, de tekenfilm weer op zijn oude niveau terug is. Wat dacht de auteur van films als *Dunderklumpen*, *Watership Down* en *Pinocchio* in de ruimte?

De schoolse schrijfstijl en de niet al te vlotte vertaling zorgen er voor dat het boek niet echt prettig leest. Dat films als *Le Roi et l'oiseau* vertaald worden met *De koning en de kraai* slaat nergens op. Ze hadden of de originele titel moeten handhaven of de juiste Nederlandse titel –De schele koning en de kraai– moeten gebruiken.

Het boek is overvloedig maar rommelig geïllustreerd. Bij het medium animatie is kleur een zeer duidelijk aanwezige factor. Het boek oogt niet echt fris. Alsof er beeldjes uit 16- en/of 35 mm-kopieën zijn geknipt en opgeblazen. Het was beter en zeker duidelijker geweest voor de animator in wording als ze,

net als **Kodak** een jaar of tien geleden voor zijn tekenfilmboek deed, speciaal tekeningen etc. hadden vervaardigd voor dit boek, wat een standaardwerk had moeten worden. Nu is het voor iemand die de techniek onder de knie moet krijgen niet altijd even duidelijk. Een beetje behoorlijke modelsheet staat er niet in, om maar iets te noemen.

Jammer, jammer, jammer, dat een ambitieus project als dit niet wat zorgvuldiger is opgezet. Dit kan absoluut geen bron van inspiratie zijn. Hooguit voor de inkoper van **De Slegte**. Wie echt wat wil weten over het maken van een tekenfilm, moet het werk van de twee Disney-veteranen **-Thomas & Johnston-** *The Illusion of Life* maar eens bestuderen. Het is wat duurder maar oneindig veel beter in alle opzichten. Het werk van Roger Noake, *Animate*; een wegwijzer voor animatietechnieken (wat een Nederlands!) is *an illusion of nothing*. En dat voor f59,50. Een gemiste kans voor uitgeverij Gaade.

RvWV

Moudou de zigeunerin 1: Redt de prins! **Moudou de zigeunerin 2: Vals beschuldigd!**

Brass & Pascale
Dupuis 1988 en Dupuis 1989
ISBN 90-303-3901-2 en
ISBN 90-303-3902-0
Prijs f7,50
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Ze spreken Romani, dragen vreemde kleren, wonen in woonwagens voortgetrokken door paarden, slapen onder de blote hemel of in tentjes en eten egelvlees.

De vrouwen roken en beoefenen de kunst van het handlezen. Ze zijn goede paardenhandelaars, smeden en muzikanten. Ze kunnen matten en manden vlechten en dieren temmen.

Dat zijn de zigeuners.

Deze tekst is te lezen op de achterkant van twee albums die zijn uitgebracht door Casterman. Het verhaal speelt zich af rond *Moudou*, een jong zigeunerinnetje, die met haar familie deel uitmaakt van een groep zigeuners die als slaven meetrekken

met Turkse soldaten. Ze is in het gezelschap van een aap, een beer, een bok en enkele duiven.

Het eerste verhaal speelt zich vijf eeuwen geleden af. De Tur-

ken hebben Constantinopel veroverd en zijn Bulgarije en Hongarije binnengevallen. Nu is het de beurt van het koninkrijk Uli om aangevallen te worden. De intrige van het verhaal zit vol met cliché's. Een koning, van het bewuste koninkrijk Uli, die alleen luistert naar de raad van zijn geslepen raadsheer die, naar later blijken zal, een verrader is. Deze koning luistert natuurlijk niet naar zijn zeer rechtschapen en verstandige legeraanvoerder en ook niet naar zijn jonge zoon. Deze zoon, de prins, is even oud als Moudou. Nadat zijn vader op aanraden van de raadsheer heeft aangekondigd twee dagen op jacht te gaan —ondanks het feit dat de legeraanvoerder beweert dat de Turken in aantocht zijn— verlaat de zoon verongelikt het ouderlijk paleis en gaat buiten de stad in het bos zwerfen. Het verhaal verplaatst zich dan naar het Turkse kamp, waar de bevelhebber, na gehoord te hebben dat hij de stad kan innemen, besluit tot een feest. De zigeunerinnen moeten komen dansen, waaronder het oudere zusje van Moudou, die helaas haar tamboerijn niet kan vinden. Toch moet ze naar de bevelhebber, die zeer boos is omdat het meisje haar tamboerijn

kwijt is. Hij laat haar gevangen zetten om berecht te worden. Wie heeft de tamboerijn? Die blijkt door de aap van Moudou gestolen te zijn. Moudou brengt de tamboerijn naar de bevelheb-

ber en redt daardoor haar zuster.

Moudou komt hierna in het bos terecht en ontmoet daar de prins, die haar wijsmaakt dat hij een page is. Moudou weet de prins ertoe te bewegen naar de stad terug te keren. Per ongeluk luistert zij een gesprek af van de Turken, die het hebben over de verrassingsaanval op de stad. Zij besluit de stad en vooral haar page te gaan waarschuwen. Zij komt er achter dat de page een prins is. Deze weet, met behulp van de legeraanvoerder en kooplieden uit de stad, de aanval af te slaan. Moudou en haar stamgenoten trekken weer verder. Waarheen? Naar waar de weg zal gaan, heet het in het verhaal.

De tekeningen zijn zeer wisselvallig en hoewel soms redelijk sfeervol, vrij kinderlijk. De gezichten zijn slecht getekend, of zou het door de inkleuring komen. Hoewel, een slechte inkleuring bij Casterman? Het verhaal is ook vrij kinderlijk en het geheel lijkt mij dan ook bedoeld voor kinderen tot een jaar of twaalf.

In het tweede album wordt dit nog duidelijker.

De familie van Moudou, inclusief Moudou zelf, volgt nog

steeds, als slaven, de Turken. Eén van de wagens komt in de problemen doordat er een wiel afbreekt en daardoor blijven Moudou en haar familie achter op de rest. Ze worden overvallen door bewoners van een naburig stadje en worden door één van hen herkend als de lui die iets in de waterbron hebben geworpen. De hond van de persoon in kwestie heeft van het water uit deze bron gedronken en is gestorven. Moudou en haar familie worden beschuldigd van het veroorzaken van een ziekte-epidemie in het stadje. Ze krijgen geen proces, want de burgemeester oordeelt dat het 'toch maar vreemdelingen' zijn. Twee kinderen, Jana en Dovic, die met hun ouders in het bos wonen, ontfermen zich over de dieren van Moudou. Beiden zijn overtuigd van de onschuld van Moudou en haar familie.

Als de familie op de brandstapel ter dood gebracht zal worden, komt er een boodschap voor de burgemeester, dat zijn enige dochter zeer ernstig ziek ligt. De moeder van Moudou zegt de dochter te kunnen genezen en krijgt de gelegenheid kruiden te gaan plukken. De man die de familie beschuldigd heeft, komt plotseling, omsingeld door bijen, het marktplein op. Jana blijkt macht te hebben over de bijen en pas als de man toegeeft de familie vals beschuldigd te hebben, laat zij de bijen weer weggaan. Zo komt de familie vrij en redt hierna ook nog de bewoners van de epidemie en van de Turken.

Twee verhalen over zigeuners. Hoewel ik het op zich aardig vind dat over deze groep mensen een strip wordt gemaakt, zijn deze albums te mager voor hun prijs. Oordeel zelf.

VR

Metropoles I: Edelstenen van Rome

Li & Danverre
Lombard 1989
ISBN 90-6421-736-X
Prijs f7,50
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Men stelle zich voor: twee heren, onbescheiden van aard, zijn de mening toegedaan dat zij zich

in de slangenkuil van het stripwezen kunnen handhaven. De één heeft alle *Rik Ringers*-verhalen in de boekenkast staan en de ander denkt de ideeënstroom van **Ian Fleming** en **Frederick Forsyth** te hebben verwerkt. Een verhaal zit zo in elkaar en een uitgever wordt zo ver gebracht dat er wat aan merchandising wordt gedaan en zie: een album wordt een succes. Na bestudering van dit stripalbum is het duidelijk dat de beide schepers beter nog wat hadden kunnen oefenen in de marge. Zowel stripfiguren als decors in dit realistische stripverhaal doen stijf aan. Er is geen stroom, noch opwaarts, noch neerwaarts. De personen in de strip zijn sjablonen, stereotiepen; dit geldt in het bijzonder voor de hoofdpersonen, de undercover-agenten *Peter Li* en *Michel Danverre* (!). Er is geen evenwicht in de verhoudingen. Anatomisch deugt het van geen kant.

Maar goed, nu het verhaal: *Metropoles* is een organisatie, vergelijkbaar met *Interpol*, die zich mengt in duistere zaken. De Europese Gemeenschap betaalt deze semi-militaire club. Reeds geruime tijd wordt op afstand een bende gevolgd die een heroïne lijn in Europa in stand houdt. Beide helden, hun oude beroep van journalist hanteerend, volgen het spoor vanuit Italië naar België. Een vervelende bijkomstigheid is het feit dat de baas van de dealers een oude vriendin blijkt te zijn, die bovendien nog steeds blind van liefde is voor onze twee onderzoekers. Wat te doen in zo'n heikele zaak? Als goede romantici laten de helden, na de rest van het geboefte in de knip te

hebben, het meisje lopen, opdat er een tweede verhaal kan volgen. Tussendoor vallen er flink wat slachtoffers onder het schuim der natie. Niets aan verlore; eigen schuld dikke bult. Humor had dit 'loodzware' verhaal nog wat lucht kunnen bezorgen, maar helaas; dat ontbrak ook. Wat een ideeënarmoede.

RB

De verdwenen stembanden

Van den Heuvel
Dedalus 1989
ISBN 90-70924-95-1
Prijis f9,95
(48 pagina's, zw/w+steunkl., s.k.)

Als ik in België ben, koop ik regelmatig een exemplaar van *Humo*, een voortreffelijk tijdschrift dat helaas niet in Nederland verkocht mag worden, omdat er programmagegevens van de Nederlandse omroepen in staan. *Humo* is veel meer dan een radio- en televisiegids. Er staan goede reportages in, voorpublicaties van boeken en er werken uitstekende illustratoren aan mee, zoals **Swarte**, **Kamagurka** en **Bosschaert**. Vorig jaar las ik tot mijn grote verrassing een aflevering van *De verdwenen stembanden* in dit blad. Verrassing, omdat hier iets bijzonders gebeurde. Dit was een uitstekende strip van een mij totaal onbekende auteur. Het tekenwerk in de typisch Belgische atoomstijl, maar tevens een parodie erop is voortreffelijk en de humor absurd en sprankelend. Het was haast niet te geloven dat hier een debutant aan het werk was en ik betwijfel of **Fritz van den Heuvel** dat ook echt is.

In ieder geval, hier is dan de albumversie van *De verdwenen stembanden*, die volkomen onverwacht verscheen bij Dedalus, een kleine Belgische uitgeverij die heel verrassende publicaties brengt. Van begin tot eind is het boek een waar ge-

noegen om te lezen. Het verhaal zit boordevol taal- en beeldgrappen die in hun absurditeit niet onder doen voor het werk van bijvoorbeeld **Kamagurka**, maar het eerder nog overtref-

fen. Het draait allemaal om de stembanden van **Walter Warbol**, een legendarische popzanger die tragisch om het leven kwam en waarvan behalve de stembanden nooit iets terug werd gevonden. En die stembanden worden gestolen uit het Warbalmuseum. Het is duidelijk dat met de naam Warbol verwezen wordt naar een bekende overleden Amerikaanse kunstenaar en de kunstwereld wordt in dit album in nog meer opzichten op de hak genomen.

En dat, terwijl iedere pagina op zich pure kunst is. Er valt in *De verdwenen stembanden* heel wat te ontdekken en hoe meer je ontdekt, hoe leuker de strip wordt.

U begrijpt het: ik ben heel enthousiast!

HP

La vengeance du chat

Geluk
Casterman 1988
ISBN 2-203-34004-5
Prijis BFr. 595 (80 pagina's, kleur, h.k.)

Le chat (Ik veronderstel dat bekend is dat 'Le chat' de kat betekent. Omdat de reeks voorlopig niet vertaald wordt, hou ik het in de bespreking liever bij de ori-

ginele naam.), zo heet een fenomeen dat in 1983 de kop op stak in franstalig België. Toen verschenen de eerste gags van deze kat in de Brusselse krant *Le soir*. Sindsdien is de populariteit van het diertje explosief toegenomen en heeft het diertje zelfs al enkele belangrijke prijzen weggekaapt (het vorige album won de *Grand prix RTL de la télévision*). Tekenaar **Philippe Geluck** werd in 1954 geboren in Brussel en volgde een acteursopleiding. Hij kreeg enkele bijrolletjes in films van **André Delvaux** en speelde lange tijd in het *Theatre National de Belgique*. Vanaf 1978 vervolgde hij zijn carrière bij de RTBF (de officiële franstalige televisie in België) op het scherm. Hij animeerde er vooral zogenaamde familieprogramma's en viel op door zijn scherpe, rake humor. Tussendoor tekende en schilderde hij ook. In 1983 tenslotte kreeg hij naar aanleiding van een wedstrijd in *Le soir* een kans en het was meteen raak. In korte tijd stak zijn roem de grenzen over, tegenwoordig wordt *Le chat* ook gepubliceerd in de Franse kranten *Sud-ouest*, *Ouest France*, *Le Progrès*, *Le Dauphiné libéré* en natuurlijk ook in *A suivre*. *Le chat* teert vooral op verbale humor, waarbij de tekening meestal slechts dient als omkadering van de grap, een enkele keer ook ter ondersteuning van de pointe. Dat blijkt des te duidelijker wanneer Geluck zijn grappen in de vorm van stopcomics giet. Hoewel hij er zichtbaar op let de decors zoveel en zo goed mogelijk te variëren, zijn deze gags praktisch allemaal opgebouwd volgens een zelfde stramien: drie vakjes met enkele tekstballonnetjes. Denkt men de tekst van zo'n stopcomic weg dan kan men die zonder al te veel problemen vervangen door de tekst van een andere grap. Dat moet U niet als een verwijt opvatten. Het staft enkel mijn bewering dat *Le chat* het - als zoveel stopcomics - vooral van de verbale kracht moet hebben. Net als vele andere humoristen hanteert Geluck dan ook een primitieve, rudimentaire stijl. En terecht, teveel decoratieve fantasietjes leiden de aandacht van de lezer maar af en dat is natuurlijk de bedoeling niet. Laat U trouwens

niet afschrikken door dat verbale. Le chat spreekt uiteraard wel Frans, maar er komen (toeval of niet) niet al te veel woordspelingen in voor, zodat de humor toch toegankelijk blijft. Ik maak me zelfs sterk dat de meeste grappen probleemloos vertaald kunnen worden.

De humor van Geluck, en dus van Le chat, is gebaseerd op een ijzersterke, niet te weerleggen, logica, die balanceert op de rand van het absurde en de nonsens en soms ook omslaat in cynisme. Dat ligt namelijk zeer dicht bijeen bij Geluck. In *L'vengeance du chat* speelt Geluck bovendien (voorspelbaar, maar ach...) in op de vedettenstatus van zijn creatie door dit gegeven in het belachelijke te trekken. Verder experimenteert hij graag met zijn medium. Geluck toont ons Le chat, die we normaal in vooraanzicht te zien krijgen, van opzij, van achteren; hij schildert op de 'camera' waardoor de lezer de grap bekijkt...

Voor wie nog twijfelt wil ik nog even melden dat Le chat het in-

middels zelfs tot gedeponeerd handelsmerk heeft gebracht en waarschijnlijk een aardige duit in het zakje brengt. Hij wordt regelmatig in reclamecampagnes gebruikt. In de reclamewereld heeft men dus veel vertrouwen in de draagkracht van deze figuur. Ook in Vlaamse kranten en tijdschriften kom je hem soms tegen en dat mag dan verbazing wekken want Le chat geniet daar, evenals in Nederland, niet de minste bekendheid. Sommige lezers zullen misschien vreemd op kijken bij het zien van de illustraties van dit stukje. Le chat komt immers wel voor op nederlandstalige wens- en verjaardagskaarten, zonder dat op die kaarten ook maar enige verwijzing naar Le chat te vinden is. Laat het uw enthousiasme niet beknotten!

MK

Tom Hawks I: De witte patrouille

Timmers & Appeltans
Rela Pictura 1989
ISBN 90-800308-1-3
Prijs f7,50
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Vol trots werd halverwege de maand mei op een Belgische vliegbasis dit eerste realistische stripalbum aan de pers gepresenteerd van Vlaanderens jongste publicerende tekenaar.

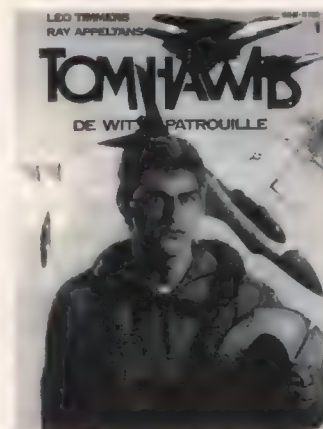
Op het moment is hij 19 jaar en **Leo Timmers** publiceerde reeds vier albums (ik ken ze niet) in het humoristische genre, voordat hij aan Tom Hawks begon. Tom Hawks is een pilootenstrip zoals *Buck Danny* en *Tanguy & Laverdure*.

Ik zal *De witte patrouille* niet snel aanbevelen, behalve aan hen die alles in dit genre verzamelen. De plot is mager en weinig verrassend en de tekenaar heeft nog veel moeite met het tekenen van mensen en kiezen van de juiste perspectieven en standpunten. Problemen die elke beginner heeft en de strip zou in één van de amateurstripbladen die Nederland en België rijk zijn niet misstaan. Helaas... er zijn nauwelijks meer van dergelijke bladen en voor zover ze er zijn streven ze te snel een professioneel niveau na.

Het is juist zeer belangrijk voor jonge tekenaars om te kunnen publiceren. De uitgevers van nu stellen eisen aan tekenaars die veel hoger liggen dan in de tijd dat bijvoorbeeld **Franquin** en **Hergé** begonnen, mensen die na hun debuut nog veel moesten leren en dat ook konden dankzij de publicatiekansen die ze kregen.

De witte patrouille kwam tot stand dankzij een aantal sponsors, die voor in het boek worden genoemd. Daardoor werd Timmer de kans geboden om zijn strip te publiceren als een

keurig vierkleurenalbum van professionele kwaliteit. Dat is een leerzame ervaring. En mis-

schien is het feit dat hij die kans kreeg wel belangrijker dan de vraag of *De witte patrouille* een goede strip is; een vraag die ik heb beantwoord in de tweede alinea van deze bespreking.

HP

(Advertentie)

STRIPWINKEL SJORS

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Godgags, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAAWASTRAAT 54A, 1095 XC AMSTERDAM
020-94 35 62

STRIP ANTIQUARIAAT
&
STRIPGALERIE PANDA

geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur
Frederikstraat 955-959, 2514 LJ 's-Gravenhage, tel. 070-635950*

Nieuwe strip Conrad

Didier Conrad, die ooit zijn eerste strips publiceerde in Robbedoes werkt aan een nieuwe strip voor uitgeverij Dupuis. Conrad was de (tekenende) helft van het duo **Yann en Conrad**, dat aan het begin van de jaren tachtig voor opwinding zorgde met de serie *De Onnoembaren* en met name het verhaal *Gele geschiedenis*. De hierin geschetste taferelen leidden tot een breuk met Robbedoes en Dupuis. Conrads nieuwe strip zal zich afspelen in de oude Engelse koloniën en een boekuitgave kunnen we begin volgend jaar verwachten. Voor het zover is moeten er nog heel wat andere titels gaan verschijnen bij Dupuis, waaronder we een aantal jubilerende reeksen aantreffen.

Op 15 september gaan verschijnen: Een nieuwe *Vrouwen in 't Wit*, het tweede album van de series *Jimmy van Dooren* en *Lokje*, een herdruk van het derde *Gully*-album en de veertiende *Jeremiah*.

In oktober ziet het 38e album van *Baard en Kale* het licht en verschijnen herdrukken van *Jaap* deel 5 en *Beverpatrouille* deel 3. De meest interessante titels in oktober worden het derde album van *Ragebol: De nacht van de kat* en het negende album van *Dokter Zwitser*. Het negende? Jawel, Dokter Zwitser 8, een bundel gags is nooit in het Nederlands verschenen.

De series *De Katamarom*, *Robbedoes* en *Agent 212* worden met nieuwe delen uitgebreid in november. Eveneens in november verschijnt het derde en laatste deel van *Marvano's De eeuwige oorlog*.

Gepland voor december is het tweede deel van *Missouri*. Dit verhaal zal, in tegenstelling tot het eerste deel, niet worden voorgepubliceerd in Robbedoes.

Tenslotte verschijnen nog dit jaar: *Sammy 26*, een tweede deel van *De Gieren*, de 25e aflevering van *De Minimensjes* en het dertigste *Blauwbloezen*-album. Wellicht worden rond deze laatste uitgave nog activiteiten georganiseerd in december, maar dat hoort of leest U nog wel.

Nieuw bij Dupuis is de *Spotlight*-reeks. De *Spotlight*-serie moet naast *Vrije Vlucht* een se-

rie worden die een soort visitekaartje is voor uitgeverij Dupuis. Er gaan boeken in verschijnen van minder goed in de markt liggende tekenaars met een oeuvre van hoge kwaliteit. Het eerste *Spotlight*-album is inmiddels verschenen en is een boek met drie korte verhalen van **Berthet**. De nieuwe serie zal worden uitgebreid met boeken van auteurs als **Berthet**, **Cossu**, **Le Gall** en **Michetz**.

HP

Poster Boucq

Van de tekening die **Francois Boucq** maakte voor het tweede stripfestival in Kortrijk, verscheen een poster bij uitgeverij *La Chambre*, eerder verantwoordelijk voor twee portfolio's op reuzeformaat van onder anderen **Philippe Bertrand**. Uiteraard ontbreekt op de poster de tekst die wel op het aankondigings-affiche heeft gestaan. De oplage is beperkt gebleven en volledig door Boucq van een handtekening voorzien.

De prijs van deze poster (50 x 70 cm, offset quadrichromie, papier 250 gram) is circa 500 Bfr. (30 gulden), maar precieze informatie kan men U ongetwijfeld geven in de stripwinkel of bij *La Chambre*, St. Pietersnieuwstraat 86, 9000 Gent, België

HP

Lombard dumpst

De bezoekers van *Vroom & Dreesman* hebben het al gemerkt; een aantal series van *Lombard*, die eerder al werden stopgezet, worden opgeruimd, waaronder albums van *Toenga*, *Ivor*, *Kapitein Rogers* en *Chlorophyl*. Voorlopig lijkt nu een eind te zijn gekomen aan de sanering van het *Lombard*-fonds.

HP

Wafelactie Nero

Wie ooit al enkele *Nero*-albums las, herinnert zich ongetwijfeld dat deze verhalen steeds eindigen met een wafelfestijn. Waarschijnlijk is dat ook een pientere marketing-man van de *Standaard Uitgeverij* opgevallen, want om de albums wat te promoten, werd in Vlaanderen een heuse *Nero*-wafel gelanceerd. Bij het kopen van een album kreeg de hongerige(?) *Nero*-liefhebber een *Nero*-wafel met poedersuiker als toetje mee. Afwachten natuurlijk of men bij *Oberon* in het verweer gaat met de *Billie Turf*-albums.

MK

Bor Kahn

In Nummer 37 van het maandblad *Vecu* van uitgeverij Glénat is het complete *Bor Khan*-verhaal opgenomen van Hans G. Kresse onder

de titel *Eric, l'homme du Nord: Les chroniques de Bor Khan*.

Tevens vindt u in het blad een inleiding over Vinkingen door Daniël Menage. Een biografie van Kresse door Paul Herman completeert de zaak.

AvO

Kresse/Matena in Kuifje

Het aantal Nederlandse tekenaars dat voor *Kuifje* werkt, breidt zich gestaag uit. Volgend jaar kunnen we de eerste twee albums van *Claudia Brücken* verwachten en het eerste album van *Viva Zapapa*, maar ongetwijfeld spectaculairder is het bericht dat wij U reeds in het vorige nummer brachten: zowel **Dick Matena** als **Hans Kresse** gaan voor *Lombard* werken!

Beide tekenaars nemen een historisch personage als uitgangspunt voor hun nieuwe werk. Matena gaat de al eerder besproken strip over *Van Gogh* maken en Kresse werkt aan een strip rond *Dzjengis Kahn*.

PD

Kapitein Rob

Het Maritiem Museum *Prins Hendrik* in Rotterdam heeft het plan opgevat op regelmatig een kleine tentoonstelling in te richten rond de maritieme strip.

Momenteel worden de mogelijkheden onderzocht tot een eerste expositie in dit kader, te wijden aan de strip *Kapitein Rob* en zijn maker, de tekenaar **Pieter J. Kuhn**. Als alles doorgaat zal de expositie begin 1990 te bewonderen zijn.

AvO

Casterman

Het plotselinge verdwijnen van *Wordt Vervolgd* heeft nog geen gevolgen gehad voor de najaarsplanning van Casterman. Alleen de uitgave in kleur van *Hugo Pratt's Ballade van de zilte zee* is onzeker geworden.

In september kunnen we de uitgave tegemoet zien van *Lian Ongs Stuifmeel*. Een maand later staat nog een Nederlandse productie gepland, namelijk *De vrienden van Igor Steiner*, de tweede roman van *Paul Teng*.

Een derde Nederlandse productie, *Requiem fortissimo*, verschijnt nog dit jaar of begin 1990. Het betreft hier een recente strip van *Peter Pontiac*.

Wanneer we verder kijken naar de vertaalde titels, valt er weer veel moois te ontdekken. Een nieuwe stripserie voor kinderen is *Het geheim van de 7 groene bollen*, getekend door *Parcelier* in een prachtige klare lijn-stijl. Er zullen drie delen tegelijk verschijnen in september. Ook in september, maar dan voor volwassenen, verschijnen het derde deel van *Solange*, dat een vrij radicale stijlbreuk van *Ghigliano* te zien geeft en *Hij*, de nieuwe roman van *Auclair*. Herdrukken zijn te verwachten van *De dorpsgek van Schoonvergeten* (Comes) en *Een schrijver op zoek naar zes personages* (Manara). Deel vier van *Gallard* (Tripp) belooft een verrassing te worden. De strip gaat, net als het prachtige *Zoeloe blues* over apartheid en speelt zich dit keer ook af in Zuid-Afrika.

In november zien nog drie uitgaven het licht, waar de liefhebbers ongetwijfeld blij mee zijn: een bundel korte verhalen van *Dieter Lumpen* (twee ervan werden voorgepubliceerd), *Het jaar van het bloed*, een heel mooie *Ferrandez* en de nieuwe roman van *Servais*, dit keer niet gemaakt in samenwerking met *Dewamme*, waarvan ik nog alleen de Franse titel weet: *L'appel de madame la baronne*.

HP

Stripspektakel

Op 2 en 3 september a.s. wordt in Valkenswaard het 4e Brabants Stripspektakel gehouden.

Het programma voorziet onder andere in een ruilbeurs, signerende tekenaars uit binnen- en buitenland, een amateurtekenwedstrijd, doorlopende voorstelling van tekenfilms, een vei-

ling en een expositie van *Suske en Wiske-curiosa*.

De tekenaars *Walthéry, Dany, Hausman, De Rop, Sels, Schreurs, De Kort, Windig, De Jong, Kolk, De Wit, Voges, Van der Kroft en Oosterwijk* hebben reeds toegezegd te komen. Het gebeuren vindt plaats in de luxe evenementenhal van Sportcentrum Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef 15, Valkenswaard. Het centrum is geopend van 10 tot 17 uur en als u f2,50 betaalt laten ze u zomaar binnen. Verdere informatie bij *Johan Gerlings*, telefoon 04902-16473.

AvO

Nieuwe projecten Lombard

Voor zover er sprake is van nieuwe projecten liggen die vooral op tijdschriftgebied. Er be-

staan plannen voor een aantal maandbladtitels en al in juni konden we het eerste nummer van *Strippuzzels* in de kiosk aantreffen. Het reeds eerder aangekondigde *Dommel-maandblad* zal definitief gaan verschijnen vanaf november, gelijk met de uitzending van de eerste tekenfilms bij de VARA.

Dit najaar zijn verder een aantal stripalbums met een cassette te verwachten en in oktober wordt gestart met twee pocketseries: *Bob Morane* en *Rik Ringers*. Het betreft hier geen strips, maar romans!

PD

De toestand

Het tijdschrift *De Toestand*, dat na het verdwijnen van *Titanic* een voortzetting en uitbreiding zou worden van het redactionele gedeelte van

S T A R S &

Howard Chaykin

Een andere fan-favoriet is ook weer bezig geweest, namelijk *Howard Chaykin*. Samen met schrijver *Archie Goodwin* maakte hij de nieuwe hardcover graphic novel van *Wolverine & Nick Fury: The Scorpio Connection*. Voor 64 full colour pagina's betaalt U slechts \$16,95. Chaykin is ook bezig aan een one shot *Ironwolf* prestige book voor D.C.

Archie Goodwin naar DC

Transfers vinden niet alleen plaats in het betaald voetbal. Regelmatig verhuizen medewerkers van de twee grote Amerikaanse comic-uitgevers naar de concurrent. En dan gaat het niet alleen om striptekenaars.

Archie Goodwin versterkt sinds 30 mei van dit jaar de staf van D.C.. Goodwin heeft in het verleden de redactie gevoerd over verschillende comic-series, waaronder *Fantastic Four*, *Batman* en *Star Wars*, maar kreeg vooral bekendheid als de verantwoordelijke man achter *Epic*, een imprint van *Marvel*, waaronder de

'betere' titels verschenen, eerst in een tijdschrift, later als comics. Bijzonder aan deze *Epic-comics* was ook dat de titels eigendom bleven van de bedenkers. Het ligt voor de hand dat *Archie* voor D.C. een dergelijke lijn zal gaan ontwikkelen. 'Aangezien hij de reeks zal gaan ontwikkelen,' aldus D.C.-directeur *Dick Giordano* 'is het nog te vroeg om enige gedetailleerde informatie hierover te geven.'

HP

Frank Miller

Er komen weer een aantal nieuwe projecten van *Frank Miller* aan. Ten eerste is er de *Elektra* graphic novel, die eindelijk af is. Daarnaast zal *Dark Horse* de mini-serie *Give me Liberty* waarvan *Miller* de tekst schrijft en *Dave Gibbons* de tekeningen verzorgt, gaan uitgeven. *Give me Liberty* wordt een vierdelige serie in kleur. Het wordt geen superhelden-verhaal, maar het gaat over *Marsha Washington*, een ghettomeisje dat het tot oorlogsheld schopt door de Verenigde Staten te verdedigen tegen spionnen, saboteurs, opstandelingen en de krachten van de *Surgeon General*. Men streeft ernaar het eerste nummer met Kerst in de winkel te hebben. Ook zal deze uitgever *Miller's* en *Geoff Darrow's Hard Boiled* gaan uitbrengen. De fans kunnen zich alvast gaan verheugen.

dit blad, verzorgd door **Peter de Raaf** en **Pieter van Oudheusden**, is voorlopig uitgesteld tot dit najaar. Als het goed is, hebben de vroege vogels hun reeds gestorte abonnementsgeld reeds terug ontvangen.

AvO

Glénat

Na een vrij lange periode van stilte konden we in juni weer twee titels van **Glénat** in de winkel aantreffen: *Little ego* van **Giardino** en het langverwachte derde deel van *Grimlein Lederwant* door **Makyo**. Een bespreking houdt U nog even van ons tegood.

In een begeleidend schrijven kondigde Paul Herman, uitgever voor Glénat Benelux aan, dat er voor dit jaar nog zes titels op het programma staan, te weten: *Cargo deel 6* (De Ju-

das van Shanghai) door **Schetter**, *De zeven levens van de sperwer deel 4* (Hiëronymus) door **Juillard en Cothias**, deel 5 van *De pionniers van de nieuwe wereld* en deel 2 van **Yves Swolfs' Dampierre**. Van twee andere boeken ligt de titel nog niet vast. We zijn benieuwd.

HP

Dood in de familie

Op het moment dat dit nummer van Stripschrift verschijnt, zijn twee belangrijke nieuwe uitgaven al verschenen bij **Juniorpress/Baldakijn**: het eerste nummer van *Thriller* met afleveringen van *Cinder en Ashe*, *The Question* en *Blackhawk* en het eerste album van de onovertroffen *Watchmen* van **Gibbons** en **Moore**, twee auteurs waarvan gefluisterd wordt dat ze in ok-

tober de Strip-3-Daagse bij zullen wonen.

De komende maanden kunnen we behalve nieuwe afleveringen van *Watchmen* en *Thriller*, beiden maandelijks, ook een paar andere dingen verwachten. Al aangekondigd was een graphic novel met *Spiderman* en ook *A death in the family*, het Batman-verhaal waarin Robin sterft, moet nog dit jaar verschijnen. Wellicht staat er ons, dankzij de groeiende belangstelling voor het vleermuisfenomeen nog meer Batman-strip te wachten. Pogingen worden verder ondernomen om in samenwerking met een Franse uitgever een boekuitgave op de markt te brengen van *The Black Orchid*, een prachtige, door **Dave McKean** geschilderde strip in drie delen. Zodra er meer nieuws is over deze en andere uitgaven van vertaalde comics lees je er uiteraard alles over in Stripschrift.

HP

S T R I P S

door MICHEL NADORP

Uncensored Mouse

Uitgeverij *Eternity* heeft het lef om buiten Disney om ongecensureerde herdrukken van de *Mickey Mouse*-krantestrips uit de dertiger jaren uit te geven.

Disney probeert deze verhalen angstvallig uit de publiciteit te houden vanwege vermeende racistische tendensen. *Eternity* beweert dat het eigendomsrecht op deze strips verlopen is en dat iedereen ze ongehinderd mag uitgeven. Disney heeft zijn advocaten al klaar staan om *Eternity* een gigantische dwangsom te laten betalen.

Mickey Mouse is niet de enige met verhalen die op de zwarte lijst staan. Ook *Donald Duck*-verhalen van Carl Barks staan er op. Sommige daarvan zijn toch in Nederland verschenen voordat het verbod van kracht ging. Let maar eens op verhalen met kannibalen met botjes door hun neuzen er in.

Uncensored Mouse \$2.50 per deel.

Piranha Press

Onder verwijzing naar het bovenstaande stukje kunnen we je toch het volgende meedelen:

Als superhelden je volledig de neus uithangen, moet je eens een strip van *Piranha* lezen. *Piranha* is een zelfstandige poot van D.C. Comics, die zich richt op de volwassenen-markt. Tevens zijn de strips die ze uitgeven zogenaamde 'creator owned', hetgeen wil zeggen dat de auteur het copyright van zijn strip blijft

houden. Dit was voorheen onmogelijk bij D.C. Het is te vergelijken met Marvel's Epic-lijn, die hetzelfde doet. Het is opvallend dat *Piranha* voornamelijk met nieuwe en onbekende auteurs werkt. Het is in ieder geval een moedige poging om een andere lezersmarkt te creëren. De volgende projecten zullen verschijnen: *ETC*: Tim Conrad, schrijver. Michael Davis, tekenaar. 5 delen. 56 pagina's full colour. \$4.50 per deel.

Beautiful stories for ugly children, door Dave Louapre en Dan Sweetman. Zwarte humor. 32 pagina's zwart/wit. \$2.00

Epicurus the Sage: door William Messner Loeb en Sam Kieth. Mythologische satire. 48 pagina's graphic novel. Meerdere delen per half jaar verschijnend.

The Score: door Gerard Jones en Mark Badger. Thriller in full colour.

We wachten af...

Wie doet wat en waar?

Als je meer een tekenaar- of schrijver-verzamelaar bent in plaats van een serie-verzamelaar, volgen hier de belangrijkste wijzigingen en transfers:

X Factor: Vanaf nummer 43 is Paul Smith de vaste tekenaar. Snel naar de winkel, want hij is al een paar maanden uit.

Justice League America: De zeer talentvolle tekenaar Adam Hughes neemt vanaf nummer 31 het potlood van Ty Templeton over. Goede zet van D.C. Hopelijk geven ze Templeton een ander project; hij heeft teveel in zijn mars om hem te laten schieten.

Swamp Thing: Deze serie is zijn schrijver kwijt. Rick Veitch is namelijk boos weggegaan toen D.C. bezwaar maakte tegen zijn gebruik van de Christus-mythe in zijn script voor *Swamp Thing* nummer 88. Baalt D.C. even.

Marvel Fanfare 47: Stertekenaar Michael Golden heeft weer eens een *Spiderman*-verhaaltje getekend. Hij heeft er zeven (!) jaar over gedaan, dus het zal zeker de moeite waard zijn.

MARVEL FANFARE #47

The Punisher: Veteraan Russ Heath doet een inval-nummertje namelijk nummer 26. Niemand mag deze gouwe ouwe missen.

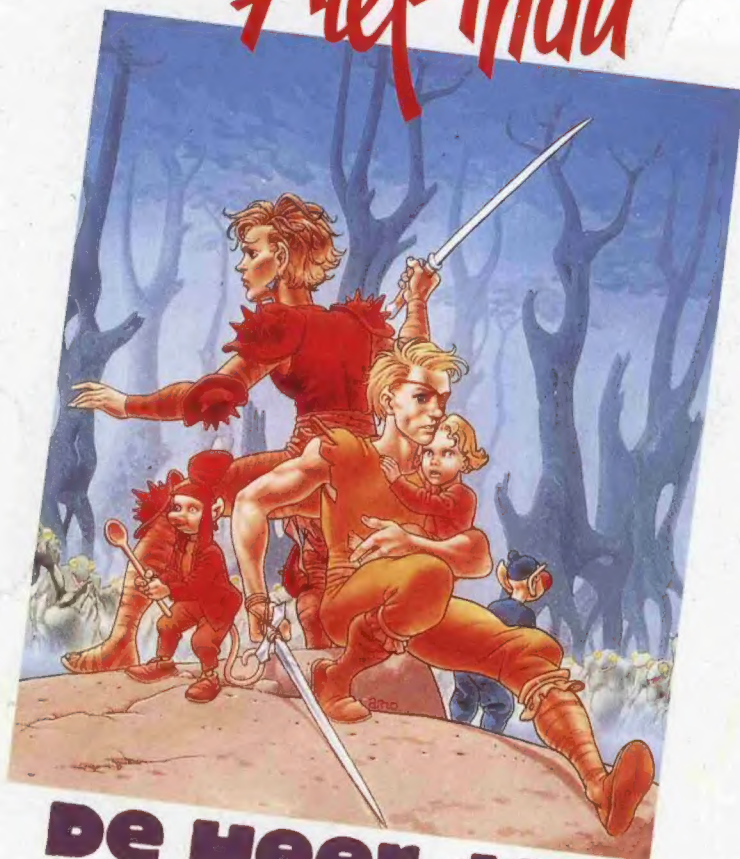
Fantastic Four: Walt Simonson, vers van *X Factor* gaat de *Fantastic Four* schrijven vanaf nummer 334 en vanaf nummer 337 (overigens hetzelfde nummer waarbij hij de serie *Thor* enige jaren terug overnam) ook tekenen. Dat duurt nog even.

N.B. Een aantal comics zal tweemaal per maand gaan verschijnen deze zomer. Dit zullen worden: *The Amazing Spiderman*, *Captain America*, *Wolverine* en de *X-men* bij Marvel. *Batman*, *Detective Comics*, *Green Arrow* en *Swamp Thing* bij D.C.. *Detective Comics* 604 en 607 zullen trouwens een full colour mini poster getekend door Norm Breyfogle bevatten. Aanbevolen dus.

JODOROWSKY/ARNO

DE AVONTUREN VAN

Alef-Thau

**De Heer der
Dromen**

OBERON

In dit vierde deel van "De Avonturen van Alef-Thau" zetten Arno en Jodorowsky hun zoektocht naar de betekenis van het bestaan van het wonderkind Diamanta voort.

Alef-Thau, de onverzettelijke krijger die zonder armen en benen geboren werd, is vast van plan de waarheid te achterhalen. Hij moet en zal zijn wereld in zijn macht krijgen om de liefde van Diamanta te kunnen winnen. En dat terwijl hij eigenlijk allang weet dat zijn inspanningen tevergeefs zullen zijn. Want is hij niet alleen maar een illusie? Is zijn hele wereld niet slechts een illusie, bedacht door vreemde goden, bedoeld om de mooie Diamanta op de proef te stellen?

f 19,90/Bfr. 395
ISBN 90.320.5037.0

Oberon bv Haarlem